

Univerzita Karlova v Praze
Právnická fakulta

Lenka Hanková

Obchodní tajemství (předmět a ochrana)

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: JUDr. Kateřina Eichlerová, Ph.D.

Katedra: Katedra obchodního práva

Datum vypracování práce: srpen 2010

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracovala samostatně za použití zdrojů a literatury v ní uvedených.

V Praze 16. srpna 2010

.....
Lenka Hanková

Poděkování

Děkuji JUDr. Kateřině Eichlerové, Ph.D. za cenné rady a odborné vedení při psaní mé diplomové práce.

Obsah

1. Úvod.....	1
2. Právní úprava obchodního tajemství.....	3
2.1 Právní povaha a pojem obchodního tajemství.....	3
2.2 Definice obchodního tajemství podle § 17 obchodního zákoníku.....	4
2.2.1 Skutečnost obchodní, výrobní a technické povahy.....	6
2.2.2 Souvislost s podnikem.....	7
2.2.3 Hodnota.....	7
2.2.4 Běžná nedostupnost v obchodních kruzích.....	8
2.2.5 Vůle podnikatele skutečnost utajit.....	9
2.2.6 Zajištění utajení.....	9
2.2.7 Přímé modifikace § 17 obchodního zákoníku ve zvláštních zákonech.....	9
2.3 Práva podnikatele vyplývající z obchodního tajemství podle obchodního zákoníku.....	10
2.3.1 Převod obchodního tajemství.....	11
2.3.2 Udělení svolení k užití obchodního tajemství.....	12
3. Obchodní tajemství a jiné podobné právní koncepce.....	14
3.1 Obchodní tajemství a know-how.....	14
3.2 Obchodní tajemství a důvěrné informace podle § 271 obchodního zákoníku.....	15
3.3 Obchodní tajemství a vnitřní informace.....	16
4. Obchodní tajemství ve vztahu k právu na informace.....	17
4.1 Obchodní tajemství a právo na informace v mezinárodním právu.....	18
4.2 Obchodní tajemství a právo na informace v právu Evropské unie.....	19
4.1.1 Primární právo.....	20
4.1.2 Sekundární právo.....	22
4.3 Obchodní tajemství a právo na informace v českém právním řádu.....	26
4.3.1 Ústavněprávní základ práva na informace a jeho omezení.....	26
4.3.2 Obchodní tajemství ve vztahu k zákonu č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím.....	27
4.3.2.1 Povinný subjekt jednající v soukromoprávních vztazích.....	32

4.3.2.2	Rozsah poskytnutí informací u smluv obsahujících obchodní tajemství.....	35
4.3.2.3	Obchodní tajemství a nahlížení do spisu ve správním řízení.....	37
4.4	Obchodní tajemství a právo na přístup k informacím o životním prostředí.....	39
4.4.1	Mezinárodněprávní úprava.....	39
4.4.2	Právní úprava Evropské unie.....	40
4.4.3	Obchodní tajemství a právo na informace o životním prostředí v České republice.....	43
4.4.3.1	Obchodní tajemství jako obligatorní důvod k odepření přístupu k informacím o životním prostředí.....	44
4.4.3.2	Prolomení ochrany obchodního tajemství podle § 8 odst. 4 a odst. 9 zákona č. 123/1998 Sb.	46
5.	Závěr.....	51
	Seznam použité literatury.....	53
	Summary.....	59

1. Úvod

Moderní společnost je v posledních letech mnohdy označována jako společnost informační. S rozvojem komunikačních technologií mohou jakékoliv informace okamžitě obletět celý svět. S tím souvisí také mohutný rozvoj obchodu v globálním i regionálním měřítku. Informace jsou významným a cenným zdrojem pro obchodníky z celého světa, neboť v těžkém konkurenčním boji vítězí ten, kdo je nejlépe informovaný. Jejich nejrychlejší a nejefektivnější dosažení patří mezi základní podnikatelské priority. O to těžší se může zdát udržet „pod pokličkou“ citlivé obchodní informace, jako například platební schopnost podnikatele, efektivnější využití technologií, obchodní strategie či marketingové plány. Hlavním cílem tohoto utajení je získat výhodnější postavení na trhu. Jedním z právních prostředků na jejich ochranu je institut obchodního tajemství.

Téma této práce, Obchodní tajemství (předmět a ochrana), jsem zvolila hned z několika důvodů. Považuji danou problematiku nejen za aktuální, ale také za navýsost důležitou vzhledem k roli, kterou informace v dnešní době hrají. Navíc institut obchodního tajemství získává především díky svojí neformálnosti na oblibě. V úvodní části se zaměřím na vymezení samotného pojmu v evropském i mezinárodním kontextu a dále na zákonnou definici a znaky podle § 17 obchodního zákoníku. Poté se pokusím vymezit vztah mezi obchodním tajemstvím a jemu podobným institutům.

Jádrem právní ochrany se stala ustanovení obchodního zákoníku o nekalé soutěži, ale v českém právním řádu lze nalézt další normy, hmotné i procesní povahy, které chrání obchodní tajemství před ohrožením nebo porušením třetími osobami, například normy práva trestního, občanského práva procesního nebo částečně i práva pracovního. Ochrana obchodního tajemství je tudíž vedena napříč celým právním řádem. Jako klíčové téma jsem však pro účely této práce zvolila ochranu upravenou normami správního práva v oblasti poskytování informací. Soukromý zájem podnikatele na utajení obchodního tajemství se dostává do kolize s jedním ze základních lidských práv, s mezinárodně i vnitrostátně zakotveným právem na informace. Hlavní osou, která se bude prolínat dalšími kapitolami, bude zkoumání vzájemného vztahu a možná řešení jejich střetu v českém právním řádu. Opomenout nemohu ani relevantní mezinárodní a evropskou právní úpravu. Zejména Evropská unie, jejíž členským státem je i Česká republika, hraje v této oblasti čím dál důležitější roli.

K názornějšímu dokreslení tématu přispějí i rozbořem judikatury Evropského soudního dvora a především Nejvyššího správního soudu, který představuje významný prvek v řešení zkoumaného vztahu.

Stávající českou právní úpravu v oblasti poskytování informací rozdělím do dvou hlavních částí, přičemž v první z nich se budu věnovat ochraně obchodního tajemství v souvislosti s právem na informace obecně, a v druhé jeho ochraně v rámci speciálního práva na informace o životním prostředí. Posledně jmenované právo je však neodmyslitelně spojené s obecnou úpravou a musí být vykládáno v jejím kontextu. Pokusím se nejen o zhodnocení příslušných právních norem, jejich účelu a použití v praxi ve světle publikované judikatury, ale také o návrhy změn de lege ferenda.

2. Právní úprava obchodního tajemství

2.1 Právní povaha a pojem obchodního tajemství

Právní řády dnešních moderních států považují obchodní tajemství v obecném slova smyslu za jakoukoliv důvěrnou, tedy obecně neznámou, obchodní či výrobní informaci, která je pro svoji hodnotu a význam chráněna oprávněným držitelem před zveřejněním. Právní povahou bývá podřazováno pod pojem práv k duševnímu vlastnictví (intellectual property law). Vyplývá to například z čl. 1 odst. 2 Dohody o obchodních aspektech duševního vlastnictví TRIPS¹, která zařazuje tzv. významné nezveřejněné informace (tj. know-how, obchodní tajemství, goodwill) mezi duševní vlastnictví. Na poli Evropské unie se v této otázce vyjádřil Evropský soudní dvůr v rozhodnutí Soudu prvního stupně v případě *Microsoft Corp. proti Komisi*², podle kterého musí být obchodní tajemství postaveno na roveň právům duševního vlastnictví.

Základní charakteristikou tohoto institutu je především jeho nehmotná povaha. Jde o výsledek myšlenkových procesů a tvůrčí činnosti člověka v rámci jeho podnikatelské aktivity, který nabyl určité majetkové hodnoty a stal se předmětem právních vztahů. Obchodní tajemství bývá zařazováno k právům průmyslového vlastnictví, podmnožině práv k duševnímu vlastnictví. Jak ale bude vysvětleno dále, obchodní tajemství se svými vlastnostmi a formami právní ochrany odlišuje od obou hlavních kategorií práv k průmyslovému vlastnictví, a to jak od práv k tvůrčím výsledkům duševní činnosti (vynálezy, patenty, užitné a průmyslové vzory apod.), tak od práv na označení (práv k ochranné známce, obchodní firmě či na označení původu a zeměpisných označení apod.).

Jedním z důsledků specifického postavení obchodního tajemství v rámci práv k průmyslovému vlastnictví je na rozdíl od relativně koherentní legislativy týkající se ostatních průmyslových práv jeho roztržitější právní úprava, typická především pro české právo. V zemích se silnou tradicí ochrany obchodního tajemství můžeme pozorovat vytvoření speciálního souboru právních norem zabývajících se právě

¹ Sdělení Ministerstva zahraničních věcí vyhl. pod č. 191/1995 Sb., o sjednání Dohody o zřízení světové obchodní organizace (WTO) obsahující Dohodu o obchodních aspektech duševního vlastnictví – Trade-related Intellectual Property Aspects.

² Rozsudek Soudu prvního stupně ze dne 17. září 2007 ve věci *Microsoft Corp. proti Komisi*, věc č. T-201/04, Sbíрка rozhodnutí 2007, s. II-03601, bod 289.

ochranou tohoto typu nehmotných práv (trade secrets law ve Spojených státech amerických nebo jako část tzv. law of confidentiality ve Velké Británii).

2.2 Definice obchodního tajemství podle § 17 obchodního zákoníku

Zvláštností české právní úpravy je především zařazení obchodního tajemství do zákona č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník (dále jen „ObchZ“) a zejména jeho spojení s podnikem jako jedno z práv k němu náležejících. Jen pro srovnání, německé právo zařadilo úpravu obchodního a výrobního tajemství do zákona o nekalé soutěži³ a interpretaci jeho znaků a možnou definici ponechalo na judikatuře a právní teorii. Tento postup sice umožňuje mnohem větší flexibilitu soudu při výkladu daného institutu, ale zároveň přispívá k jeho potenciální neprůhlednosti.⁴

Institut obchodního tajemství patří dle § 5 odst. 1 ObchZ vedle hmotných a osobních složek k nehmotným složkám podniku, mezi něž se řadí tzv. jiné majetkové hodnoty⁵, které jako součást podniku patří podnikateli a slouží k jeho provozování. Zároveň se ale projevuje i jejich vlastní právní režim, jak je patrné zejména z ustanovení § 479 ObchZ o smlouvě o prodeji podniku a přechodu práv vyplývajících z průmyslového nebo jiného duševního vlastnictví.⁶

Základ právní úpravy a definice obchodního tajemství se nachází především v obchodním zákoníku v platném a účinném znění. Ustanovení § 17 vymezuje tento právní pojem poněkud neobratně jako: *„skutečnosti obchodní, výrobní či technické povahy související s podnikem, které mají skutečnou nebo alespoň potenciální materiální či nemateriální hodnotu, nejsou v příslušných obchodních kruzích běžně dostupné, mají být podle vůle podnikatele utajeny a podnikatel odpovídajícím způsobem jejich utajení zajišťuje.“* Takto obecně definované obchodní tajemství se pak stává určujícím i pro další právní úpravu, která jej navíc různým způsobem modifikuje a dotváří jeho obsah.

³ Gesetz gegen den unlauteren Wettbewerb in der Fassung der Bekanntmachung ze dne 3. března. 2010 (BGBl. I S. 254). Dostupný online na http://www.gesetze-im-internet.de/bundesrecht/uwg_2004/gesamt.pdf [navštíveno dne 4.4. 2010].

⁴ REMEŠOVÁ, L. Ochrana obchodního tajemství a know-how v SRN. *Obchodní právo : Časopis pro obchodně-právní praxi*, 2005, č. 11, s. 14.

⁵ ELIÁŠ, K., BEJČEK, J., HAJN, P., JEŽEK, J. a kol. *Kurs obchodního práva. Obecná část. Soutěžní právo*. 5. vyd. Praha : C. H. Beck, 2007, s. 531.

⁶ ŠTENGLOVÁ, I., PLÍVA, S., TOMSA, M. a kol. *Obchodní zákoník. Komentář*. 12. vyd. Praha : C. H. Beck, 2009, s. 14.

Z výše uvedené definice můžeme odvodit následující obligatorní znaky obchodního tajemství, které budou blíže rozebrány v následujících podkapitolách:

Znaky objektivní povahy:

- a) skutečnost obchodní, výrobní nebo technické povahy,
- b) souvislost s podnikem,
- c) hodnota,
- d) běžná nedostupnost v obchodních kruzích.

Znaky subjektivní povahy:

- a) vůle podnikatele skutečnost utajit,
- b) zajištění tohoto utajení.

Pokud by obchodní tajemství přestalo splňovat byť jen jeden z těchto znaků, nemůže být již za obchodní tajemství považováno a ztratí tak ochranu poskytovanou obchodním zákoníkem nebo jinými zákony. Z toho a contrario vyplývá jeho *časová neomezenost trvání* (§ 19 ObchZ) na rozdíl od dalších průmyslových práv, u kterých je jejich trvání limitováno zákonem danou lhůtou spojenou s povinností platit správní poplatky. K zániku obchodního tajemství může dojít jak v závislosti na podnikateli a jeho dalšího nezájmu na ochraně příslušných skutečností, tak na základě vnějších okolností, jež kupříkladu vedly ke zveřejnění obchodního tajemství.

Dále lze uvést, že se jedná především o kategorii *objektivní*, působící erga omnes (právo absolutní), nikoliv pouze subjektivní (inter partes). Podnikateli je poskytována zákonná ochrana vůči všem třetím osobám, které mají povinnost zdržet se jakéhokoliv jednání, které by mohlo obchodní tajemství ohrozit nebo porušit.

Právní subjekty se nemohou dohodnout o tom, že určitá skutečnost bude chráněna jako obchodní tajemství, aniž by splňovala výše uvedené zákonné znaky.⁷ Jeho ochrana vzniká okamžikem naplnění všech těchto znaků, nikoliv zápisem, evidencí či uvedením ve smlouvě. Právě *neformálností vzniku* se obchodní tajemství liší od ostatních práv k průmyslovému vlastnictví, která vyžadují povinnou registraci, a tím

⁷ Viz rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 25. května 2001 sp. zn. 31 Ca 189/2000. In KORBEL, F. a kol. *Právo na informace. Komentář*. 2. vyd. Praha : Linde Praha, 2005, s. 121.

pádem i uveřejnění. Tuto vlastnost lze považovat za hlavní výhodu institutu obchodního tajemství, neboť tak umožňuje podnikateli poměrně snadné utajení.

Lze si představit situaci, kdy by tatáž skutečnost mohla být předmětem obchodního tajemství jiného podnikatele, například pokud by se jednalo o stejný výrobní postup, který by byl výsledkem jeho samostatné myšlenkové činnosti (tzv. independent discovery neboli nezávislý objev). V patentovém právu již takto nezávisle získaný objev, resp. vynález, který je již chráněn patentem vydaným příslušným úřadem, nelze uznat.

V odborné literatuře i v praxi se také mluví o tzv. *zpětném či reverzním inženýrství* (reverse engineering) Tento pojem označuje proces s cílem analyzovat technické či jiné metody fungování předmětu (systému, zařízení, postupu, programu, formule apod.) a vytvořit předmět s totožnými či podobnými vlastnostmi, aniž by tak přímo kopíroval ten původní. Na rozdíl od právní úpravy ve Spojených státech amerických je v českém autorském právu zpětné inženýrství povolené u počítačových programů.⁸ Podnikatel, který prostřednictvím zpětného inženýrství získá určité skutečnosti, které jsou předmětem obchodního tajemství jiného podnikatele, se nedopouští jeho porušení ani ohrožení. Stejně tak nedochází ani k jeho zveřejnění, jelikož stále zůstává neznámé podstatné části soutěžitelů na trhu. Obtížnost tohoto procesu bude záviset na zřejmosti jednotlivých elementů obchodního tajemství v produktu uvedeném na trh. Konkurent musí vždy brát ohled na rozdíl mezi náklady reverzního inženýrství, které mohou být velmi vysoké, a potenciální hodnotou zjišťované skutečnosti, což je u dobře střeženého obchodního tajemství problematické.⁹

2.2.1 Skutečnost obchodní, výrobní nebo technické povahy

Na rozdíl například od německé právní úpravy obchodní zákoník nerozlišuje tajemství obchodní a výrobní, ale uvádí jako jeden ze znaků vzájemně se prolínající kategorie různých skutečností, a to povahy obchodní (marketingové studie, seznamy zákazníků či dodavatelů, obchodní kalkulace, tvoření cen apod.), výrobní (výrobní procesy a postupy, nepatentované vynálezy, receptury apod.) a technické (projektové

⁸ Srovnej ustanovení § 65 odst. 1 písm. d) zákona č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon).

⁹ BONE, R. G. Exploring the Boundaries of Competitive Secrecy : An Essay on the Limits of Trade Secret Law. In LEDERMAN, E., SHAPIRA, R. *Law, Information and Information Technology*. The Hague : Kluwer Law International, 2001, s. 107-113.

dokumentace, technické studie, vzorníky apod.). Obchodní tajemství ve srovnání s ostatními průmyslovými právy zahrnuje velmi širokou škálu skutečností, jež mohou být jeho předmětem, a lze říci, že najít limit, pod nějž by už určitý druh informací nespadal, je velmi obtížné. Dle mého názoru se v souvislosti s prudkým vývojem obchodu a technologií může obchodním tajemstvím stát i skutečnost jiné povahy (personální záměry, průzkumy trhu, konkurenceschopnost podnikatele apod.). V případě sporu by tak záleželo na soudu, zda použije extenzivní interpretaci tohoto zákonného znaku, a samozřejmě na podnikateli, zda unese důkazní břemeno.

Další důležitou odlišností od ostatních práv průmyslového vlastnictví je fakt, že u obchodního tajemství se nevyžaduje hmotná podoba (jako např. u předmětu autorského práva) a jeho předmět není omezen zákonným pozitivním¹⁰ či negativním¹¹ výčtem typů nebo zákonem požadovanými vlastnostmi (např. novost, výsledek vynálezecké činnosti a průmyslová využitelnost dle § 3 odst. 1 zákona č. 527/1990 Sb., o vynálezech a zlepšovacích návrzích).¹²

2.2.2 Souvislost s podnikem

Obchodní zákoník vyžaduje vždy vztah k podnikatelskému subjektu a jeho činnosti. Nejedná se o ochranu jakékoliv neznámé skutečnosti. Toto je akcentováno nejen faktem, že je obchodní tajemství považováno za nehmotnou složku podniku, a tudíž i za část obchodního majetku, ale také tím, že je tento znak zahrnut do legální definice. Může tudíž být jako součást podniku převedeno na jinou osobu. Zánik podniku znamená pro obchodní tajemství stejný následek.¹³

2.2.3 Hodnota

Jako další znak uvádí obchodní zákoník skutečnou nebo alespoň potenciální materiální či nemateriální hodnotu, která může být pro soud, zejména v případě potenciální hodnoty, obtížně zjištělná. Poměrně objektivně ji lze ale určit podle

¹⁰ Srov. například ustanovení § 2 odst. 1, 2 zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon.

¹¹ Srov. například ustanovení § 3 odst. 2 zákona č. 527/1990 Sb., o vynálezech a zlepšovacích návrzích.

¹² Srov. § 2 zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon nebo § 3 zákona č. 527/1990 Sb., o vynálezech a zlepšovacích návrzích.

¹³ Eliáš uvádí, že v některých případech může obchodní tajemství přetrvat i po zániku podniku (např. tajná receptura na likér), jelikož si stále ponechává určitou hodnotu. Zároveň ale dodává, že obchodní zákoník ale neposkytuje jednoznačnou odpověď. Více viz ELIÁŠ, K. *Kurs obchodního práva. Úvodní a obecná část. Soutěžní právo*. 1. vyd. Praha : C.H. Beck, 1995, s. 137.

dopadu porušení obchodního tajemství na hospodářský výsledek (zvýšení nákladů, pokles zisku či naopak nedosažení očekávaného zisku) nebo na jiné faktory, např. postavení podnikatele na trhu. Největší roli zde hraje způsobnost tohoto porušení vyvolat negativní změnu poměrů podnikatele a nikoliv, zda opravdu k tomuto stavu došlo.¹⁴

2.2.4 Běžná nedostupnost v obchodních kruzích

Důležitým rysem obchodního tajemství je jeho běžná nedostupnost v obchodních kruzích čili jeho obecná neznámost. U skutečností, které jsou jednoduše zjistitelné a obecně přístupné tuto vlastnost rozhodně hledat nelze. Může se například jednat o informace, o nichž zákony stanoví, že musí být zveřejněny, jako jsou listiny ve sbírce listin, údaje v živnostenském rejstříku, v katastru nemovitostí či v jiných registrech a rejstřících podle zvláštních zákonů.

Za obecně neznámou skutečnost může být považována i ta, která není úplně nová (v porovnání například s patentem) nebo úplně neznámá (např. postupy používané v dávné minulosti, tajná receptura či výrobní metody používané úzkou skupinou osob či specifické pro určitý region). Bohužel v praxi je někdy hranice obecné neznámosti těžko identifikovatelná. Platí to zejména pro know-how, které může tvořit předmět obchodního tajemství, ve vztahu k obecným znalostem a zkušenostem, jež musí zaměstnanec zpravidla nabýt k výkonu svého povolání za účelem zvýšení své hodnoty na trhu práce. Považuji za navýsost praktické, aby podnikatel učinil v tomto směru zvýšená preventivní opatření k zachování tajnosti dané skutečnosti, zejména stanovil, např. konkurenčními doložkami v pracovní smlouvě, co konkrétně považuje za obchodní tajemství.

Otázka tzv. obchodních kruhů je zpravidla řešena extenzivní interpretací tak, že se jedná především o osoby,

- a) které jsou podnikatelovými konkurenty nebo s ním mohou soutěžit na trhu, resp. v určitém odvětví či v rámci geograficky vymezeném regionu, nebo
- b) které těmto konkurentům mohou obchodní tajemství poskytnout.

¹⁴ ŠTENGLOVÁ, I., DRÁPAL, L., PÚRY, F., KORBEL, F. *Obchodní tajemství. Praktická příručka*. Praha : Linde Praha, 2005, s. 18.

2.2.5 Vůle podnikatele skutečnost utajit

V české právní úpravě se projevuje tzv. teorie projevu vůle, tedy subjektivního vnímání dané skutečnosti jako obchodního tajemství podnikatelem, které je zároveň navenek projevováno jeho aktivním jednáním směřujícím k zajištění utajení. S odlišným postojem, tzv. teorií zájmu, která upřednostňuje objektivní hledisko v podobě oprávněného zájmu na utajení a vytváří tak limit zabraňující libovůli podnikatele, se můžeme setkat u jiných právních řádů, např. v Německu.¹⁵

2.2.6 Zajištění utajení

Chránit si své obchodní tajemství je v první řadě záležitostí podnikatele. Jaké prostředky k tomu použije, je čistě na jeho vlastním uvážení, ale měly by být účinné a odpovídat jeho hodnotě. V praxi se můžeme setkat s prostředky materiálními (trezory, bezpečnostní schránky), organizačními v rámci podniku (personální opatření) nebo smluvními (mezi podnikatelem a osobami, které přicházejí do styku s obchodním tajemstvím, např. zaměstnanci, obchodní partneři apod.).¹⁶

V rámci styku s osobami veřejného práva musí podnikatel skutečnosti, které je jim povinen sdělit, označit jako obchodní tajemství, a tím tak vyjádřit svoji vůli je chránit před neoprávněným zveřejněním. Objektivní posouzení účinnosti a přiměřenosti zajišťovacích prostředků je základním testem, zda podnikatel tento znak naplnil.

2.2.7 Přímé modifikace § 17 obchodního zákoníku ve zvláštních právních předpisech

Existuje celá řada zvláštních právních předpisů, zejména v oblasti správního práva, které jsou v podstatě nepřímou novelou § 17 ObchZ. Zužují především rozsah skutečností, které mohou být chráněny obchodním tajemstvím a to tak, že konkrétně vypočítávají, co nemůže být způsobilým předmětem obchodního tajemství nebo co podnikatel nemůže jako obchodní tajemství označit, pokud jej předává orgánům veřejné správy. Důvodem k takové právní úpravě je převažující veřejný zájem na ochranu zejména lidského života a zdraví, životního prostředí či předcházení hrozícím škodám.

¹⁵ REMEŠOVÁ, L. Ochrana obchodního tajemství a know-how v SRN. *Obchodní právo : Časopis pro obchodně-právní praxi*, 2005, č. 11, s. 17.

¹⁶ ŠTENGLOVÁ, I., PLÍVA, S., TOMSA, M. *Obchodní zákoník. Komentář*. 12. vyd. Praha : C. H. Beck, 2009, s. 52.

Příkladem může být zákon č. 78/2004 Sb., o nakládání s geneticky modifikovanými organismy a genetickými produkty, který v § 9 odst. 2 vyjmenovává údaje, které nemohou být předmětem obchodního tajemství (obecný popis geneticky modifikovaného organismu nebo genetického produktu, údaje o podnikateli, hodnocení rizika, havarijní plán apod.). Obdobně vypočítává povinně zveřejňované údaje ustanovení § 40 odst. 5 zákona č. 326/2004 Sb., o rostlinolékařské péči nebo ustanovení § 8 odst. 4 zákona č. 76/2002 Sb., o integrované prevenci.

V oblasti práva na informace zužují rozsah skutečností údaje o vynaládání veřejných prostředků a informace týkající se působení provozní činnosti podnikatele na životní prostředí. Ani v případě bezprostředního ohrožení lidského zdraví a životního prostředí nemohou určité informace požívat ochrany obchodního tajemství.¹⁷

Korbel proto navrhuje, aby úplná definice v § 17 ObchZ zněla tak, že obchodním tajemstvím jsou uvedené skutečnosti, *pokud to nevylučují zvláštní zákony*.¹⁸ S tímto názorem lze jistě souhlasit.

2.3 Práva podnikatele vyplývající z obchodního tajemství podle obchodního zákoníku

Na rozdíl od úpravy ostatních průmyslových práv, kdy zákon výslovně vyjmenovává práva majitele (např. právo autora rozhodnout o zveřejnění díla, právo na nedotknutelnost, právo dílo užít atd.¹⁹) nebo třetích osob (v negativním výčtu je jim zakázáno bez souhlasu majitele patentu výrobek, který je předmětem patentu, vyrábět, nabízet, uvádět na trh atd.²⁰) obchodní tajemství nemá nastaven žádný limit. Představuje široký koncept, jehož obsahem jsou práva a povinnosti zákonem nespécifikované, které spíše vytvářejí soubor norem zaměřených na jeho ochranu před různými formami zneužití či ohrožení.²¹ Tento rys je pro obchodní tajemství typický a najdeme ho v právních řádech mnoha států (např. v německém Gesetz gegen den unlauteren

¹⁷ Srov. § 9 odst. 2 zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím a § 8 odst. 4 a odst. 9 zákona č. 123/1998 Sb., o právu na informace o životním prostředí.

¹⁸ KORBEL, F. Obchodní tajemství ve správním právu. In ŠTENGLOVÁ, I., DRÁPAL, L., PÚRY, F., KORBEL, F. *Obchodní tajemství. Praktická příručka*. Praha : Linde Praha, 2005, s. 105-106.

¹⁹ Ustanovení § 11, 12 autorského zákona.

²⁰ Ustanovení § 3 odst. 1 zákona o vynálezech a zlepšovacích návrzích.

²¹ BONE, R. G. Exploring the Boundaries of Competitive Secrecy : An Essay on the Limits of Trade Secret Law. In LEDERMAN, E., SHAPIRA, R. *Law, Information and Information Technology*. The Hague : Kluwer Law International, 2001, s. 102-103.

Wettbewerbs – UWG neboli v Zákoně o nekalé soutěži či v Uniform Trade Secret Act neboli v Jednotném zákoně o obchodním tajemství ve Spojených státech amerických²²).

Obchodní zákoník se tomuto pojetí lehce vymyká, jelikož uděluje kromě práva na stejnou ochranu jako při nekalé soutěži (§ 19 ObchZ), také výlučné právo podnikatele obchodním tajemství nakládat (§ 18 ObchZ), které zahrnuje zejména:

- a) právo převést obchodní tajemství jako součást podniku, popř. samostatně a
- b) právo udělit svolení k jeho užití a stanovit podmínky takového užití.

V teorii se objevila diskuze nad nepřesnou formulací § 18 ObchZ používající označení podnikatel provozující podnik. Autoři (Dědič²³, Pelikánová²⁴, Štenglová²⁵) se shodují v názoru, že § 18 ObchZ je nutno vykládat v tom smyslu, že výlučné dispoziční oprávnění má pouze podnikatel - vlastník a nikoliv podnikatel - nájemce podniku. Ten na základě smlouvy o nájmu podniku obdrží toliko jen zákonnou licenci na *užívání* obchodního tajemství (§ 488g odst. 1 ObchZ). S jejich názorem se ztotožňují zejména z důvodu, že pokud by nájemce neomezeně nakládal obchodním tajemstvím, mohlo by to znamenat rozpor jak s jeho povinností podnik užívat přiměřeně jeho povaze, tak s oprávněním provádět běžnou podnikatelskou činnost.

2.3.1 Převod obchodního tajemství

Právo k obchodnímu tajemství může být bezpochyby převedeno spolu s podnikem nebo jeho částí na jinou osobu. Pro tento případ se použije především § 476 a násl. ObchZ o smlouvě o prodeji podniku, kde se mj. stanoví, že *„na kupujícího přecházejí všechna práva vyplývající z průmyslového nebo jiného duševního vlastnictví, jež se týkají podnikatelské činnosti prodávávaného podniku.“* Pod tyto práva lze bezpochyby zařadit i obchodní tajemství.

Zbývá zodpovědět otázku, zda je možné převést obchodní tajemství samostatně. Základní překážkou této premisy je především jeho zákonný znak vázanosti na podnik.

²² Dostupný online na <http://tradesecretshomepage.com/usta.html> [navštíveno dne 10. 4. 2010].

²³ DĚDIČ, J. a kol. *Komentář k obchodnímu zákoníku*. 1. vyd. Praha : Polygon, 2002, s. 119.

²⁴ PELIKÁNOVÁ, I. *Komentář k obchodnímu zákoníku : (s přihlédnutím k evropskému právu)*. Díl 1. § 1-55. 4. aktual. vyd. Praha : Aspi Publishing, 2004, s. 224.

²⁵ ŠTENGLOVÁ, I., DRÁPAL, L., PÚRY, F., KORBEL, F. *Obchodní tajemství. Praktická příručka*. Praha : Linde Praha, 2005, s. 21-24.

Ačkoliv se v teorii objevují úvahy, že právě z tohoto důvodu jej samostatně převést nelze (Dědič²⁶), já se spíše přikláním k názoru opačnému.

Obecně je převod práv k obchodnímu tajemství možný a v praxi rozšířený, např. ve Spojených státech amerických.²⁷ V české legislativě je možnost převodu upravena pouze pro práva k průmyslovému vlastnictví. Subjektům je předepsána forma písemné smlouvy²⁸ a ostatní náležitosti této inominátní smlouvy (§ 262 odst. 2 ObchZ) jsou ponechány na vůli stran.

Možnost samostatného převodu obchodního tajemství usuzuji zejména z jeho nehmotné majetkové povahy, způsobilosti být předmětem obchodně-právních vztahů, jeho blízkosti k ostatním právům průmyslového vlastnictví, ocenitelnosti v penězích a také z principu autonomie smluvních stran a zásady co není zakázáno, je dovoleno. Lze argumentovat také tím, že jestliže je podnikatel oprávněn převést i část podniku, může převést jen obchodní tajemství jako takovou část, kterou bezpochyby tvoří, a to i bez ostatních hmotných či nehmotných složek podniku. Tím, že je obchodní tajemství převedeno jinému podnikateli, svůj znak vázanosti k podniku a jeho využitelnosti v podnikání neztrácí. De lege ferenda bych ale doporučovala zakotvení této možnosti a odstranění právní nejistoty, která zde panuje. Zamezilo by se tak možným sporům o platnost smlouvy, což by v případě převodů obchodního tajemství vysoké hodnoty bylo více než žádoucí. Převedení obchodního tajemství osobě, která však nesplňuje zákonné znaky podnikatele, by však mohlo být považováno za zánik znaku vázanosti na podnik a tím konec jeho existence a ochrany.

2.3.2 Udělení svolení k užití obchodního tajemství

Od převodu vlastnického práva k obchodnímu tajemství je třeba odlišovat udělení souhlasu k jeho užití (§ 18 ObchZ). Zde je nutné připomenout odbornou diskuzi, zda-li je pro tento účel vhodné použít přímo *licenční smlouvu* k předmětům průmyslového vlastnictví podle § 508 a násl. ObchZ nebo *inominátní smlouvu* podle § 269 odst. 2 ObchZ s analogií na licenční smlouvu. Opět se tak dostáváme k problému, zda lze obchodní tajemství považovat za právo k průmyslovému vlastnictví, jelikož

²⁶ DĚDIČ, J. a kol. *Komentář k obchodnímu zákoníku*. 1. vyd. Praha : Polygon, 2002, s. 119.

²⁷ BRIER, L., SIMENSKI, M. *Intellectual Property Assets in Mergers and Aquisitions*. New York : John Wiley & Sons, Inc., 1.6/1.7/1.8.

²⁸ Například § 15 zákona č. 527/1990 Sb., o vynálezech a zlepšovacích návrzích; § 30 zákona č. 207/2000 Sb., o ochraně průmyslových vzorů.

česká právní úprava tak výslovně nečiní a tento závěr je opřen pouze o teoretické argumenty. Pelikánová, Eliáš i Dědič²⁹ jej mezi práva k průmyslovému vlastnictví bez pochyb zařazují, s čímž vzhledem k jeho nehmotné povaze a hodnotě nelze nesouhlasit.

Autoři se většinou shodují v tom, že licenční smlouvu upravenou obchodním zákoníkem lze přímo aplikovat i na případ obchodního tajemství.³⁰ S tímto názorem se ztotožňuji a jen doplním, že případné odchýlení od úpravy licenční smlouvy v obchodním zákoníku pro účely obchodního tajemství je možné s tím, že jediné kogentní ustanovení, kromě obligatorní písemné formy, se týká povinnosti zápisu výkonu práva do příslušného rejstříku, stanoví-li tak právní předpis (§ 509 odst. 1 ve spojení s § 263 odst. 1 ObchZ), což by se na obchodní tajemství pro jeho neformální povahu nevztahovalo. Eliáš se naopak domnívá, že použití ustanovení obchodního zákoníku o inominátní smlouvě s analogií na licenční smlouvu je vhodnější.³¹

Jak jsem již naznačila výše, zákonné právo obchodní tajemství užívat vznikne uzavřením *smlouvy o nájmu podniku*. Toto oprávnění po skončení nájmu zaniká.

V neposlední řadě je nutné zmínit možnost udělení svolení k užití obchodního tajemství na základě tzv. *franchisingové smlouvy*. Základním účelem této inominátní smlouvy, jejímž obsahem jsou práva a povinnosti mezi poskytovatelem franchisy (franchisor) a jejím příjemcem (franchisee), je udělení práva (ale zároveň i stanovení povinnosti) provozovat podnikatelskou činnost v souladu s určitou obchodní koncepcí.³² Tato koncepce zahrnuje mj. i právo příjemce užívat po určitou dobu, popř. za úplatu, i obchodní tajemství, know-how a jiná práva k duševnímu vlastnictví franchisora. Současně je ale vázán povinností tyto informace chránit před zveřejněním, zneužitím či jiným porušením často doprovázenou odpovědností za škodu a nebo smluvní pokutou.

²⁹ Srov. PELIKÁNOVÁ, I. *Komentář k obchodnímu zákoníku : (s přihlédnutím k evropskému právu)*. Díl 1. § 1-55. 4. aktual. vyd. Praha : Aspi Publishing, 2004, s. 408. ELIÁŠ, K., BEJČEK, J., HAJN, P., JEŽEK, J. a kol. *Kurs obchodního práva. Obecná část. Soutěžní právo*. 5. vyd. Praha : C. H. Beck, 2007, s. 531. DĚDIČ, J. a kol. *Komentář k obchodnímu zákoníku*. 1. vyd. Praha : Polygon, 2002, s. 119.

³⁰ Srov. například PELIKÁNOVÁ, I. *Komentář k obchodnímu zákoníku : (s přihlédnutím k evropskému právu)*. Díl 1. § 1-55. 4. aktual. vyd. Praha : Aspi Publishing, 2004, s. 407. DĚDIČ, J. a kol. *Komentář k obchodnímu zákoníku*. 1. vyd. Praha : Polygon, 2002, s. 119.

³¹ Opačné stanovisko viz např. ELIÁŠ, K. *Kurs obchodního práva. Úvodní a obecná část. Soutěžní právo*. 1. vyd. Praha : C. H. Beck, 1995, s. 135. HAJN, P. *Obchodní zákoník s komentářem*. 1. díl. Praha : CODEX, 2000, s. 6.

³² Vycházím z definice Evropské franchisingové federace, kterou používá i Česká franchisingová federace. Dostupné online na <http://www.ifranchising.cz/franchising.php?id=definice> [navštíveno dne 18.4. 2010]. Srov. také definici obsaženou v čl. 1 IV. části v Evropském etickém kodexu franchisingu. Dostupné online na http://www.eff-franchise.com/IMG/article_PDF/article_a13.pdf [navštíveno dne 1.4. 2010].

3. Obchodní tajemství a jiné podobné právní koncepce

Neustálé zlepšování a vyvíjení technologií, výrobních procesů a samotných produktů, které se projevuje ve světě moderního obchodu a v konkurenceschopnosti jeho účastníků, dává vznik novým druhům informací a snaze je ochránit před zveřejněním. Některé z nich mohou být chráněny jako předmět obchodního tajemství, sdílet některé jeho pojmové znaky, ale jak bude patrné z následujícího rozboru, nejsou s ním úplně totožné. Jde především o tzv. know-how, důvěrné informace a vnitřní informace.

3.1 Obchodní tajemství a know-how

Velmi často skloňovaný pojem know-how („vědět jak“) nemá ustálenou definici ani v českém právním řádu a bohužel ani v teorii. Můžeme se s ním setkat v obchodním zákoníku v souvislosti s nepeněžitým vkladem společníka do základního kapitálu (§ 60 odst. 2 ObchZ) a smlouvou o nájmu podniku (§ 488g odst. 1 ObchZ), dále v bilaterálních smlouvách o ochraně investic nebo méně častěji ve smlouvách o zamezení dvojího zdanění uveřejněných ve Sbírce mezinárodních smluv. Zajímavý je z tohoto hlediska zákon č. 151/1997 Sb., o oceňování majetku, který v § 17 odst. 1 vymezuje know-how jako „výrobně technické a obchodní poznatky.“³³

Know-how lze přiřadit zejména následující znaky:³⁴

- a) výrobní, technické, obchodní a jiné poznatky a zkušenosti z různých oblastí (nikoliv talent či schopnosti určité osoby), výsledky jak tvůrčí duševní činnosti, tak vytvořené mimovolně, které nejsou chráněny normami sloužícími k ochraně osobnostních práv,
- b) jde o tzv. jinou majetkovou hodnotu podle § 118 odst. 1 zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku, ocenitelné v penězích,

³³ Srovnej např. slovenskou právní úpravu v zákoně č. 188/1994 Zb., o ochrane hospodárskej súťaže, kde se v § 4 odst. 2 uvádí jeho zákonná definice, a to že: „*know-how sú výrobnotechnické a obchodné poznatky a skúsenosti.*“ Dále srov. definici know-how v již zrušené vyhlášce č. 198/2001 Sb., o povolení obecné výjimky ze zákazu dohod narušujících soutěž podle § 3 odst. 1 zákona č. 143/2001 Sb., o ochraně hospodářské soutěže, pro určité druhy vertikálních dohod, která know-how označila jako: „*soubor nepatentovaných výrobně technických, obchodních a jiných podstatných a identifikovaných zkušeností a poznatků, které nejsou známe ani všeobecně dostupné.*“

³⁴ LISSE, L. : Know-how v českém právním řádu. *Právní rozhledy*, 2003, č. 10, s. 503 a násl. Dostupné online na http://www.ipravnik.cz/cz/clanky/obchodnipravo/ap_7/pd_1/art_3727/rbsearchsource_articles/xtexpression_zneu%C5%BEit%C3%AD/detail.aspx [navštíveno dne 18.4. 2010].

- c) obecná neznámost a nedostupnost,
- d) vůle know-how utajit a zajištění tohoto utajení,³⁵
- e) vnímatelnost a poznatelnost,
- f) možnost využitelnosti třetími osobami a způsobilost být předmětem právních vztahů,
- g) užitečnost - cílem je usnadnit určitou činnost, dosáhnout pozitivních výsledků,
- h) možnost převoditelnosti na třetí osoby nebo poskytnutí k využití pomocí inominátní smlouvy, často označované jako nepravé licenční smlouvy.

Z tohoto enumerativního výčtu lze vypořádat, že know-how je obchodnímu tajemství velmi podobné, ale nejedná se o identické pojmy. Liší se především tím, že know-how může existovat bez ohledu na podnik. V opačném případě by mohlo být chráněno jako předmět obchodního tajemství. Oba termíny se tedy navzájem prolínají právě v okamžiku, kdy je know-how součástí obchodního majetku podnikatele, a tak jednou se složek podniku, resp. naplňuje znaky obchodního tajemství. Jen pro doplnění, samostatně je možné chránit know-how pomocí ustanovení § 53 a násl. ObchZ v rámci právních prostředků na ochranu proti nekalé soutěži. Nejde zde ale o ochranu absolutní, nýbrž relativní, inter partes.

3.2 Obchodní tajemství a důvěrné informace podle § 271 obchodního zákoníku

V rámci vyjednávání o podmínkách smlouvy dochází často k výměně citlivých informací, které obě strany mohou považovat za natolik důležité a důvěrné, že by jim jejich vyzrazení mohlo způsobit újmu. Na druhou stranu je jejich poskytnutí budoucímu smluvnímu partnerovi nutné ke sjednání podmínek smlouvy a jejího úspěšného uzavření. V praxi se můžeme setkat s poskytováním velkého množství tohoto druhu informací, např. v rámci fúzí a akvizic společností v průběhu tzv. due diligence (kompletní a důkladná analýza společnosti). Strany za účelem jejich ochrany uzavírají

³⁵ Lisse ve svém článku tento znak nepovažuje za esenciální, ale dodává, že obecně známé know-how nemá v praxi žádnou hodnotu a tudíž je neobchodovatelné.

na základě § 271 ObchZ³⁶ tzv. smlouvy o ochraně důvěrných informací³⁷ (samotné ustanovení je ale použitelné i v případě neexistence takové smlouvy). Stranám je zakázáno pod hrozbou náhrady škody poskytnout důvěrné informace třetím osobám nebo je použít v rozporu s jejich účelem pro své potřeby. Ty mohou, ale nemusí, zahrnovat také obchodní tajemství. Pojem důvěrných informací je založen na subjektivním vnímání smluvních partnerů a nikoliv také na objektivních hlediscích, jako je tomu u obchodního tajemství. Společně mají především to, že souvisí s podnikatelskou činností stran a ty je zamýšlejí ponechat v tajnosti před třetími osobami. Z výše uvedeného vyplývá, že pojem důvěrné informace je širší a jejich obsah a označení záleží pouze na smluvních partnerech. V rámci předmluvního vyjednávání si strany mohou sdělit obchodní tajemství a jeho ochranu stvrdit ve zvláštní smlouvě. Z absolutní povahy obchodního tajemství však vyplývá, že je chráněno přímo zákonem a žádné speciální dohody již nejsou vyžadovány. Zato práva a povinnosti ze smluv o ochraně důvěrných informací jsou vymahatelné pouze mezi smluvními partnery (inter partes).

3.3 Obchodní tajemství a vnitřní informace

Obchodní zákoník v rámci ustanovení týkajících se akciové společnosti dává každému akcionáři právo na vysvětlení záležitostí týkajících se vnitřního chodu společnosti i osob ji ovládajících (§ 180 ObchZ). Taková informace může být odmítnuta v případě, že by se jednalo mj. o vnitřní informaci podle zvláštního právního předpisu, čímž je zákon č. 256/2004 Sb., o podnikání na kapitálovém trhu (dále jen „ZPKT“). Za vnitřní informaci se považuje přesná informace, která se týká přímo nebo nepřímo investičního nebo jiného nástroje a je významná pro posouzení jeho hodnoty, resp. její zveřejnění by mohlo mít dopad na kurz nebo výnos investičního nástroje. Stejně jako u obchodního tajemství jejím hlavním znakem je neveřejnost a obecná nedostupnost (§ 124 odst. 1, 2 ZPKT). Hlavním cílem zakotvení tohoto institutu je zabránění tzv. insider trading čili nelegálního obchodování zasvěcených osob (tzv. insiderů)

³⁶ Srov. také § 194 odst. 5 ObchZ, podle kterého jsou členové představenstva povinni zachovávat mlčenlivost o důvěrných informacích a skutečnostech, jejichž prozrazení třetím osobám by mohlo společnosti způsobit škodu.

³⁷ Tzv. confidentiality agreement, non-disclosure agreement, ein Geheimhaltungsvertrag apod.

využívajících znalosti vnitřních informací pro potřeby své nebo třetích osob, což vede k narušení rovného postavení účastníků na kapitálovém trhu.

Z výše uvedeného lze dovodit, že ačkoliv pojmy obchodního tajemství a vnitřních informací jsou považovány za oddělené právní instituty, vzájemně se mohou v praxi prolínat. Lze si představit situaci, kdy by kupříkladu získání nového strategického zákazníka či odběratele mohlo splňovat jak znaky obchodního tajemství, tak vnitřní informace. Problém by však nastal v okamžiku, kdy je ze zákona emitent finančního nástroje povinen vnitřní informaci zveřejnit (§ 125 odst. 1 ZPKT) za účelem zachování rovného přístupu účastníků kapitálového trhu k informacím. Skutečnost by tak ztratila znak tajnosti, a tudíž by ji nebylo možné dál považovat za obchodní tajemství a nicméně ani za vnitřní informaci.

Hlavním rozdílem mezi oběma instituty je především provázání vnitřní informace s finančním či jiným nástrojem a jeho hodnotou. Proto budou vnitřní informací i takové skutečnosti, které by zákonným znakům obchodního tajemství nevyhověly, např. informace o změně úrokové sazby či privatizaci významného státního podílu, rozhodnutí o neschválení fúze, uložení velmi vysoké pokuty, udělení či odnětí povolení významných pro podnikání apod.³⁸

4. Obchodní tajemství ve vztahu k právu na informace

Informace a jejich přenos v dnešní době představují nenahraditelný element mezinárodního a vnitrostátního obchodu a právě vývoj technologií souvisejících s usnadněním jejich transferu znamenal podstatný krok k jeho prudkému rozvoji. Proto ochrana důležitých obchodních informací před zveřejněním nabývá v poslední době na významu. Na tomto poli se však zájmy podnikatelů na ochraně obchodního tajemství střetávají s jedním se základních lidských práv, s právem na informace, které je uznávané jak v právních řádech jednotlivých demokratických států, tak v mnoha mezinárodních úmluvách. Každému bez rozdílu je zaručeno právo informace

³⁸ Komise pro cenné papíry. K některým otázkám týkajícím se nakládání s důvěrnými informacemi ve smyslu ustanovení § 81 zákona o cenných papírech. KM 8/2003. listopad, 2003, s. 1-2. Dostupné online na http://www.sec.cz/export/CZ/Informace_profesionalum/Verejna_diskuze/get_dms_file.do?FileId=2275 [navštíveno dne 19.4. 2010].

vyhledávat, přijímat a rozšiřovat. Zvláštní důležitost je přikládána principům otevřenosti, transparentnosti a publicity činnosti orgánů veřejné moci a jejich povinnosti informace zveřejňovat. Právo na přístup k informacím v jejich držení je tedy pojímáno jako součást práva na informace. Mezi takové informace může patřit samozřejmě i obchodní tajemství, které je podnikatel povinen orgánům veřejné moci na základě zákona či jiné formy právní regulace poskytnout. Právo na přístup k informacím však není absolutní. Právní normy jsou konstruovány tak, aby chránili právo podnikatele na obchodní tajemství před jeho zveřejněním na základě žádosti o poskytnutí informace. Jak bude ukázáno dále, obchodní tajemství působí jako obligatorní či fakultativní výjimka z předmětného práva. Na druhou stranu může na základě práva na informace v některých případech dojít k prolomení jeho ochrany. Základní otázkou, na kterou se chci zaměřit, je řešení jejich vztahu a vzájemného omezení v normách mezinárodního, evropského práva a českého práva.

4.1 Obchodní tajemství a právo na informace v mezinárodním právu

Ochrana obchodního tajemství jako výjimka z práva na informace prošla v mezinárodním právu určitým historickým vývojem. V čl. 19 Všeobecné deklarace lidských práv³⁹ se objevuje pouze samotné právo na informace, a to v souvislosti se svobodou projevu a přesvědčení jako její prostředek a zároveň podmínka jejího řádného výkonu. Počínaje čl. 19 Mezinárodního paktu o občanských a politických právech⁴⁰ a čl. 10 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod⁴¹ (dále jen „Úmluva“) dochází konečně k zakotvení podmínek (čl. 10 odst. 2 Úmluvy), na základě kterých lze svobodu projevu, resp. právo na informace omezit, tj. pokud tak stanoví zákon a zároveň se jedná o opatření nezbytné v demokratické společnosti v zájmu mj.: „... ochrany pověsti nebo práv jiných nebo zabránění úniku důvěrných informací.“ Ačkoliv obchodní tajemství není zmíněno přímo, z daného článku vyplývá, že právo na informace nelze považovat za právo absolutní, a pokud by zamítnutí informace bylo zdůvodněno právě zákonnou ochranou důvěrných informací, resp. obchodním tajemstvím, a zároveň by splňovalo výše uvedené podmínky, jednalo by se o legitimní

³⁹ Dostupné online na <http://www.osn.cz/dokumenty-osn/soubory/vseobecna-deklarace-lidskych-prav.pdf> [navštíveno dne 10. 4. 2010].

⁴⁰ Vyhláška MZV č. 120/1970 Sb., ze dne 10. května 1976 o Mezinárodním paktu o občanských a politických právech a Mezinárodním paktu o hospodářských, sociálních a kulturních právech.

⁴¹ Sdělení FMZV č. 209/1992 Sb., o Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod.

omezení práva na informace. Z judikatury Evropského soudu pro lidská práva ve Štrasburku navíc vyplývá požadavek toto omezení interpretovat restriktivně s přihlédnutím k přiměřenosti sledovaného legitimního cíle⁴², což platí i pro obchodní tajemství. V případě pochybností používá soud tzv. teorii vážení zájmů. Ve vztahu k obchodnímu tajemství by tak docházelo k vážení obecného zájmu na přístup k informaci a zájmu na zachování jeho utajení (čl. 10 odst. 2 Úmluvy), leč Evropský soud pro lidská práva se dosud k této problematice nevyjádřil. Taktéž v Doporučení Výboru ministrů Rady Evropy o přístupu k informacím veřejných orgánů bylo navrženo, aby právo na informace podléhalo omezením nezbytným v demokratické společnosti na ochranu mj. oprávněných soukromých zájmů, mezi něž bychom jistě mohli zařadit zájem podnikatele na zachování obchodního tajemství.⁴³

Z pramenů mezinárodního práva bych dále uvedla Aarhuskou úmluvu⁴⁴ týkající se mj. práva na přístup k informacím o životním prostředí, která přímo zakotvuje obchodní tajemství jako výjimku z práva na přístup k informacím o životním prostředí. Blíže se jí budu věnovat v příslušné kapitole.

4.2 Obchodní tajemství a právo na informace v právu Evropské unie

Provázanost české vnitrostátní legislativy s právem Evropské unie je realitou, kterou při zkoumání vztahu obchodního tajemství k právu na informace, resp. k přístupu k informacím, nelze přehlížet, hlavně v případě informací o životním prostředí, kdy pomocí implementovaných směrnic dochází k ovlivnění úpravy vnitrostátní legislativy, která se dotýká i ochrany obchodního tajemství. Naopak u obecně pojímaného práva na informace se primární právo a na něj navazující sekundární legislativa spíše věnují

⁴² K hlavním principům interpretace čl. 10 Úmluvy srov. rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ve věci *Observer a Guardian proti Spojenému království Velké Británie* ze dne 26. listopadu 1991, věc č. 13585/88, body 58-60.

⁴³ Článek V. citovaného Doporučení zní: *„The foregoing principles shall apply subject only to such limitations and restrictions as are necessary in a democratic society for the protection of legitimate public interests (such as national security, public safety, public order, the economic well-being of the country, the prevention of crime, or for preventing the disclosure of information received in confidence), and for the protection of privacy and other legitimate private interests, having, however, due regard to the specific interest of an individual in information held by the public authorities which concerns him personally.“* Dokument č. R (81) 19 ze dne 25. listopadu 1981. Dostupný online na <https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?id=684283&Site=CM&BackColorInternet=C3C3C3&BackColorIntranet=EDB021&BackColorLogged=F5D383> [navštíveno dne 15. 5. 2010].

⁴⁴ Sdělení MZV č. 124/2004 Sb.m.s., o Úmluvě o přístupu k informacím, účasti veřejnosti na rozhodování a přístupu k právní ochraně v otázkách životního prostředí.

právu na přístup k dokumentům uvnitř orgánů a institucí EU. Ale i v tomto případě si ochrana obchodního tajemství vysloužila zvláštní zacházení.

4.2.1 Primární právo

Nedá se říci, že by primární právo nějakým výrazným způsobem ochranu obchodního tajemství v souvislosti s právem na informace reflektovalo. Maastrichtská smlouva (1992) pouze v čl. F uznala lidská práva a svobody tak, jak jsou zakotveny v textu Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod z roku 1950. Amsterdamská smlouva (1997) toto právo konkretizovala, když přiznala v čl. 255 (dříve 191a) Smlouvy o založení Evropského společenství (dále jen „Smlouva o ES“) občanům Evropské unie v duchu principu transparentnosti a otevřenosti *právo na přístup k dokumentům Evropského parlamentu, Rady a Komise*. Tyto instituce byly povinny přijmout vlastní pravidla a principy omezení jen cestou interních předpisů⁴⁵, aby umožnily občanům výkon svého práva. Jen v jejich rámci bylo možné obchodní tajemství chránit, což nebylo ideální.

Ve vnitřních vztazích Společenství byla *ochrana tzv. profesního tajemství* týkající se zejména podniků, jejich obchodních styků či struktury jejich nákladů zajištěna čl. 287 (dříve čl. 214) Smlouvy o ES, a to uložením povinnosti mlčenlivosti členům orgánů Společenství a jejich zaměstnancům. Soud prvního stupně v rozhodnutí *Postbank NV proti Komisi*⁴⁶ interpretoval informaci podléhající profesnímu (služebnímu) tajemství tak, že může obsahovat obchodní tajemství. Její zpřístupnění veřejnosti, ale i samotné předání třetí osobě, může poškodit zájmy osoby, jíž se obchodní tajemství týká. Proto pokud má Komise v úmyslu předat takové informace třetí osobě, musí svůj postup podrobit náležitému prozkoumání za účelem zajištění oprávněných zájmů příslušného podnikatele na ochranu obchodního tajemství. Stanovením této povinnosti byla vyjádřena důležitost a nutnost obchodní tajemství chránit i v rámci služebního či zaměstnaneckého poměru.

Dalším krokem bylo přijetí právně nezávazného dokumentu Charty základních práv a svobod v roce 2000, jenž obsahuje v čl. 42 podobně formulované právo

⁴⁵ Zakotvení práva na přístup k informacím v interních předpisech bylo také napadeno u Evropského soudního dvora. Srov. například rozsudek Evropského soudního dvora ze dne 4. listopadu 2000 ve věci Nizozemí proti Radě, věc č. C 369/00, Sběrka rozhodnutí, s. II-00851.

⁴⁶ Rozhodnutí Soudu prvního stupně ze dne 18. září 1996 ve věci *Postbank NV proti Komisi*, věc č. T-353/94, Sběrka rozhodnutí 1996, s. II-00921, body 86-87.

fyzických a právnických osob na přístup k dokumentům orgánů Evropské unie. Navíc v čl. 41 v rámci práva na řádnou správu opravňuje k přístupu ke spisům všechny osoby, jichž se týkají, ale zároveň požaduje: „ ... *respektování legitimních požadavků na ochranu důvěrnosti materiálů a profesionálního a obchodního tajemství.*“

Nabytím účinnosti Lisabonské smlouvy⁴⁷ pozměňující Smlouvu o EU a Smlouvu o založení ES z prosince 2009 se Charta základních práv EU, v novém českém překladu jako Listina základních práv Evropské unie⁴⁸ (dále jen „Listina EU“), stala součástí primárního práva EU. Nyní je právně závazná pro všechny orgány, instituce a jiné subjekty EU a dále pro její členské státy, ale pouze jen v těch případech, kdy implementují či uplatňují komunitární právo (čl. II-111 odst. 1).⁴⁹ Celkově lze ale konstatovat, že právní závaznost Listiny EU znamená pro účely ochrany obchodního tajemství pouze uznání jeho relevance v primárním právu EU, a to jen v případě nahlížení do správního spisu a nikoliv při posuzování žádosti o poskytnutí informace. Z formulace ustanovení („respektování“) lze dovodit, že požadovaná míra ochrany obchodního tajemství je na nižší úrovni, aby bylo schopna v sobě obsáhnout široké spektrum úprav v jednotlivých členských zemích. Prozatím neexistuje žádná judikatura Evropského soudního dvora, která by se k problematice respektování obchodního tajemství na základě Listiny EU bezprostředně vztahovala.

Co se týče samotné Lisabonské smlouvy, pozměnila znění čl. 255 Smlouvy o ES (nyní čl. 15 Smlouvy o fungování EU) tak, že rozšířila právo na přístup k dokumentům všech orgánů, institucí a jiných subjektů Unie (dokonce i Evropského soudního dvora, Evropské centrální banky a Evropské investiční banky, ale pouze při výkonu správní funkce) bez ohledu na použitý nosič, tedy nejen klíčových orgánů EU. Obecné zásady a omezení z důvodu veřejného a soukromého zájmu (tedy i obchodního tajemství) by

⁴⁷ Úř. věst. C 306, Lisabonská smlouva pozměňující Smlouvu o Evropské unii a Smlouvu o založení Evropského společenství, podepsaná v Lisabonu dne 13. prosince 2007.

⁴⁸ Úř. věst. C 83, Listina základních práv Evropské unie ze dne 30. března 2010.

⁴⁹ Polsko a Velká Británie získaly Protokolem k Listině EU speciální výjimku z její aplikace, která by měla v budoucnu platit i pro Českou republiku. Jedná se hlavně o vyloučení vymahatelnosti sociálních práv v Hlavě IV. Listiny a dále nemožnost Evropského soudního dvora a polských a britských soudů prohlásit vnitrostátní předpisy za neplatné, pokud by nebyly v souladu s Listinou EU. Formálně tak tyto státy nejsou vázány ustanoveními Listiny EU. Otázkou ale zůstává postavení Listiny EU v komunitárním právu i vztah k pravomocem Evropského soudního dvora. Více viz JIRÁSEK, J. Application of the Charter of Fundamental Rights of the EU in the United Kingdom and Poland according to the Lisbon Treaty Masaryk University, Faculty of Law. Dostupné online na http://www.law.muni.cz/edicni/sborniky/cofola2008/files/pdf/evropa/jirasek_jan.pdf [navštíveno dne 14. 4. 2010].

mělo být stanoveno novým nařízením (na místo dosavadního nařízení 1049/2000 o přístupu k dokumentům Evropského parlamentu, Rady a Komise⁵⁰) a jednotlivé orgány a instituce by měly přijmout ve svých jednacích řádech zvláštní ustanovení týkající se přístupu k jejich dokumentům a samozřejmě jeho omezení z důvodu ochrany obchodního tajemství.

Celkově sice došlo k prohloubení principu otevřenosti a transparentnosti, ale na druhou stranu ochrana zájmu podnikatele na zachování obchodního tajemství zůstala nadále ponechána k úpravě sekundárním právním normám a nepředpokládají se ani žádné změny.

4.2.2 Sekundární právo

Evropská unie se často svým občanům jeví jako nepřehledný složitý útvar s nepochopitelnou strukturou. Z tohoto důvodu se orgány EU snaží postupně zvyšovat transparentnost své činnosti, která zahrnuje nejen právo na přístup k informacím, ale také jejich rychlou dostupnost, kvalitu a efektivitu vyřizování žádostí. Na druhou stranu uznávají potřebu chránit citlivé informace, tzn. mimo jiné i obchodní tajemství. Ze závěrů konference Transparentnost v Evropě I. konané v roce 2001 vzešlo důležité nařízení 1049/2001 o přístupu k dokumentům Evropského parlamentu, Rady a Komise (dále jen „nařízení o přístupu k dokumentům“) přijaté s ohledem na čl. 255 odst. 2 Smlouvy o ES (nyní čl. 15 Smlouvy o fungování EU).

Legislativní orgány vědomy si toho, že výše jmenované instituce, zejména Komise, přicházejí během výkonu své funkce k informacím, které mohou být předmětem obchodního tajemství (v rámci zadávání veřejných zakázek nebo ochrany obchodu a hospodářské soutěže na společném trhu, např. při vyšetřování antitrustových opatření, státních podpor apod.), zavedly mj. povinnost těchto orgánů odepřít přístup k dokumentu, *pokud by jeho zpřístupnění vedlo k porušení ochrany obchodních zájmů fyzické nebo právnické osoby, včetně duševního vlastnictví, neexistuje-li převažující veřejný zájem na zpřístupnění* (čl. 4 odst. 2 nařízení o přístupu k dokumentům). Je zřejmé, že pod citované ustanovení spadá i ochrana obchodního tajemství. Navíc v čl. 4 odst. 4 je orgánům uložena povinnost třetí osobu konzultovat ohledně uplatnění

⁵⁰ Úřední věstník L 145, 31/05/2001, s. 0043 – 0048, nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) 1049/2001 o přístupu veřejnosti k dokumentům Evropského parlamentu, Rady a Komise ze dne 30. května 2001.

výjimky, je-li její použití nejasné, což podstatně zvyšuje možnost podnikatele své obchodní tajemství ochránit před zveřejněním. Prolomení ochrany obchodního tajemství však může nastat, pokud veřejný zájem na zpřístupnění převáží nad soukromým zájmem podnikatele na ochraně obchodního tajemství. Obranu proti takovému rozhodnutí Evropský soudní dvůr připustil zatím pouze v případě řízení Komise pro porušení hospodářské soutěže, jak uvádím níže.

K nařízení a zejména ke stanoveným výjimkám včetně obchodního tajemství se jinak vztahuje poměrně bohatá judikatura jak Evropského soudního dvora, tak Soudu prvního stupně, která formulovala následující pravidla:⁵¹

- a) restriktivní interpretace a aplikace výjimek (*WWF UK proti Komisi, bod 56*⁵²),
- b) důkladné individuální posouzení okolností v jednotlivých případech (*Kuijer proti Radě, bod 36*⁵³),
- c) poskytnutí částečného přístupu k dokumentu, je-li to možné (*Matilla proti Radě a Komisi, body 29-32*⁵⁴),
- d) uvedení konkrétního důvodu zamítnutí přístupu, který je založen pouze na základě výjimek stanovených v nařízení o přístupu k dokumentům (*WWF UK proti Komisi, bod 64*),
- e) odůvodnění zamítavého rozhodnutí nesmí ohrozit samotnou podstatu výjimky (*WWF UK proti Komisi, bod 65*).

Ochraně obchodního tajemství tak prospívá zejména individuální posuzování případů a povinnost rozhodnutí řádně odůvodnit. Odůvodnění zároveň nesmí být příliš detailní. Opak by mohl zcela logicky vést k porušení podstaty obchodního tajemství.

Jak nařízení, tak judikatura Evropského soudního dvora se snaží zachovat rovnováhu tím, že prosazuje restriktivní přístup k výjimce obchodního tajemství a dává orgánu EU možnost poskytnout i částečný přístup k dokumentu. Takový postup vyžaduje pečlivé uvážení, popř. spolupráci s dotčeným podnikatelem. Zde se dostáváme

⁵¹ THOMPSEN, J., VAN DE RIJ, W. How to Strike the Balance between Transparency and Confidentiality in STOLK, P. J., TUNOVIC, A., KRANENBORG, H. *Transparency in Europe II*. The Hague : Ministry of the Interior and Kingdom Relations, 2004, s. 95-98.

⁵² Rozsudek Soudu prvního stupně ze dne 5. března 1997 ve věci WWF UK (World Wide Fund for Nature) proti Komisi, věc č. T-105/95, Sběrka rozhodnutí 1997, s. II-00313.

⁵³ Rozsudek Soudu prvního stupně ze dne 6. dubna 2000 ve věci Aldo Kuijer proti Radě, věc č. T-188/98, Sběrka rozhodnutí 2000, s. II-01959.

⁵⁴ Rozsudek Evropského soudního dvora ze dne 22. ledna 2004 ve věci Olli Matilla proti Radě a Komisi, věc č. C-353/01 P, Sběrka rozhodnutí 2004, s. I-01073.

k otázce, co je vlastně obchodní tajemství a jaké jsou jeho znaky podle evropského práva. Jelikož *acquis communautaire* neposkytuje žádnou legální definici, budou se muset orgány při uvážení obracet na jednotlivé právní řády členských států. Lze ale konstatovat, že v rámci Evropy existuje společné povědomí o základních znacích obchodního tajemství a samotné právo EU ho respektuje a ve své legislativě jej bere v úvahu. I přesto si myslím, že by přijetí obecné legální definice bylo z hlediska právní jistoty žádoucí s tím, že by byl členům EU ponechán prostor k přísnější ochraně obchodního tajemství.

V souvislosti s implementováním Aarhuské úmluvy do práva EU a závěry konference Transparentnost v Evropě II. v roce 2004 se chystá návrh nového nařízení o přístupu k dokumentům Evropského parlamentu, Rady a Komise.⁵⁵ Hlavním důvodem je jeho provázání s novějším nařízením 1367/2006 o použití ustanovení Aarhuské úmluvy⁵⁶, které mimo jiné stanovuje pravidla pro přístup k informacím o životním prostředí orgánů Evropské unie, a to nejen tří výše jmenovaných. Obě nařízení se vzájemně překrývají a co se výjimek týče, v některých případech se neshodují. Nicméně u výjimky obchodního tajemství nelze očekávat žádné podstatné změny. Ačkoliv kritika ze strany podnikatelů týkající se nevyváženosti posuzování obchodního tajemství je evidentní, stále je více kladen důraz na právo občanů na přístup k informacím.⁵⁷

Přijetí Lisabonské smlouvy znamená, že návrh nařízení bude rozšířen i na ostatní orgány, instituce a jiné subjekty EU, což považuji za pokrok, jelikož i další subjekty budou přímo vázány uplatňováním výjimky obchodního tajemství a pravidel spojených s její interpretací a aplikací.

Zvláštní pozornost si v rámci *acquis communautaire* zaslouží ochrana obchodního tajemství v řízení před Komisí v rámci ochrany hospodářské soutěže na společném trhu, které může představovat vyšší riziko ohrožení obchodního tajemství vzhledem k povinnosti podnikatele poskytnout Komisi při vyšetřování veškeré nezbytné informace, včetně těch, které jsou chráněny obchodním tajemstvím. Proto také nařízení

⁵⁵ KOM/2008/0229 konečném znění – COD 2008/0090, návrh nařízení Evropského Parlamentu a Rady o přístupu veřejnosti k dokumentům Evropského parlamentu, Rady a Komise.

⁵⁶ Úř. věst. L 264, 25/9/2006, s. 13 – 19, nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) 1367/2006 o použití ustanovení Aarhuské úmluvy o přístupu k informacím, účasti veřejnosti na rozhodování a přístupu k právní ochraně v záležitostech životního prostředí na orgány a subjekty Společenství ze dne 6. září 2006.

⁵⁷ KOM/2008/0229 konečném znění – COD 2008/0090, návrh nařízení Evropského Parlamentu a Rady o přístupu veřejnosti k dokumentům Evropského parlamentu, Rady a Komise, s. 3.

1/2003 o provádění pravidel hospodářské soutěže⁵⁸ stanovuje v čl. 27 odst. 4 povinnost Komise vzít v úvahu při zveřejňování rozhodnutí také oprávněné zájmy podniků na ochraně jejich obchodního tajemství. Navíc Komise a orgány pro hospodářskou soutěž jednotlivých členských států, včetně jejich úředníků a zaměstnanců, nesmějí podle čl. 28 odst. 2 tohoto nařízení získané informace chráněné profesním tajemstvím sdělovat třetím osobám.

K oběma ustanovením se Evropský soudní dvůr vyjádřil v rozsudku ve věci *AKZO Chemie proti Komisi*.⁵⁹ Rozhodnutí o tom, zda-li informace obsahuje obchodní tajemství či nikoliv, podléhá pouze uvážení Komise a je *nezávislé* na jakémkoliv jiném rozhodnutí v rámci řízení pro porušení hospodářské soutěže. Komise je povinna před přijetím rozhodnutí písemně oznámit podnikateli svůj úmysl chráněné informace zveřejnit a uvést příslušné důvody. Podnikateli je umožněno se k věci vyjádřit a namítnout neoprávněnost tohoto postupu. Pokud však Komise shledá, že informace není obchodním tajemstvím a přijme rozhodnutí, vyžaduje Evropský soudní dvůr náležité odůvodnění. Co je však nejdůležitější, dotčenému podnikateli je v rozsudku přiznáno *právo domáhat se přezkumu legality příslušného rozhodnutí u Soudu prvního stupně* podle čl. 263 (bývalý čl. 230) Smlouvy o fungování EU.

Soud s vědomím, jaké extrémně vážné důsledky může mít sdělení obchodního tajemství třetím osobám, tak poskytl podnikatelům proti Komisi silnou formu ochrany. Zejména zdůraznil samostatnost administrativního rozhodnutí Komise o povaze obsahu informace, a tím pádem i jeho *přezkoumatelnost* Evropským soudním dvorem, a to i před přijetím konečného rozhodnutí Komise v řízení pro porušení hospodářské soutěže na společném trhu.⁶⁰ Je ale s podivem, že ačkoliv byl rozsudek vydán před více než 20 lety a tzv. První nařízení 17/62, kterým se provádějí čl. 85 a 86 Smlouvy⁶¹ doznalo podstatných změn, nebyly závěry ve věci *AKZO Chemie proti Komisi* do nařízení 1/2003 o provádění pravidel hospodářské soutěže implementovány. Lze konstatovat, že

⁵⁸ Úřední věstník L 001, 04/01/2003, s. 0001 – 0025, nařízení 1/2003 o provádění pravidel hospodářské soutěže stanovených v člancích 81 a 82 Smlouvy ze dne 16. prosince 2002.

⁵⁹ Rozsudek Evropského soudního dvora ze dne 24. června 1986 ve věci *Akzo Chemie BV a Akzo Chemie UK Ltd. proti Komisi*, věc č. 53/85, Sběrka rozhodnutí 1986, s. 01965.

⁶⁰ TÜRK, A. H. *Judicial Review in EU Law*. Cheltenham, United Kingdom : Edward Elgar Publishing Ltd., 2009, s. 21.

⁶¹ Úř. věst. 13, 21/2/1962, s. 204 – 211, nařízení 17/62 První nařízení, kterým se provádějí články 85 a 86 Smlouvy ze dne 6. prosince 1962.

ani připravované nařízení týkající se obecné povinnosti orgánů EU umožnit přístup k informacím na této situaci pravděpodobně nic nezmění.

Ze sekundárních pramenů je na závěr nutné zmínit zejména směrnici 2003/4/ES o přístupu veřejnosti k informacím o životním prostředí⁶², která se mj. týká ochrany obchodního tajemství před zveřejněním na základě žádosti o informaci o životním prostředí. Její analýze se budu věnovat v příslušné kapitole.

4.3 Obchodní tajemství a právo na informace v českém právním řádu

4.3.1 Ústavněprávní základ práva na informace a jeho omezení

Stejně jako ostatní demokratické státy i Česká republika zaručuje a chrání právo na informace, které je systematicky zařazeno v Listině základních práv a svobod (dále jen „Listina“) v čl. 17 jako právo politické bez vazby na svobodu projevu. Jelikož není považováno za právo absolutní, může být zákonem *omezeno*, pokud je splněn některý z účelů uvedených v čl. 17 odst. 4 Listiny, tj. opatření v demokratické společnosti nezbytné pro ochranu práv a svobod druhých, bezpečnost státu, veřejnou bezpečnost, ochranu veřejného zdraví nebo mravnosti, a cíle omezení nelze v demokratické společnosti dosáhnout jiným způsobem. Současně však v souladu s čl. 4 odst. 4 Listiny musí být šetřeno podstaty a smyslu práva na informace a příslušné omezení nesmí být zneužíváno k jinému účelu, než pro který bylo stanoveno.

Právo na informace je pojímáno jako veřejné subjektivní právo jednotlivce přímo vykonatelné na základě Listiny, kterému dle čl. 17 odst. 5 Listiny odpovídá povinnost orgánů veřejné moci přiměřeným způsobem poskytovat informace o své činnosti. Dochází tak k naplnění principu publicity veřejné správy, kdy všechny informace jsou v zásadě veřejné a jednotlivé výjimky a podmínky jejich aplikace jsou *taxativně* stanoveny zákonem, tj. hlavně zákonem č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím a zákonem č. 123/1998 Sb., o právu na informace o životním prostředí. Institut obchodního tajemství tudíž působí jako *výjimka* z práva na informace, čímž je zároveň chráněno před zveřejněním. Úprava jejich vzájemného vztahu a řešení jejich střetu jsou ponechány zákonným normám.

⁶² Úř. věst. L 41, 14/2/2003, s. 26 – 32, směrnice Evropského parlamentu a Rady 2003/4/ES o přístupu veřejnosti k informacím o životním prostředí a o zrušení směrnice Rady 90/313/EHS ze dne 28. ledna 2003.

4.3.2 Obchodní tajemství ve vztahu k zákonu č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím

Zákon č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím (dále jen „InfZ“) poskytuje komplexní hmotnou právní úpravu v oblasti poskytování informací a svobodného přístupu k nim. Hlavním účelem zákona je zajištění práva široké veřejnosti i jednotlivců na informace v držení tzv. *povinných subjektů*, ale zároveň i ochrana citlivých informací, mezi které spadá i obchodní tajemství. Výčet povinných subjektů je uveden v § 2 odst. 1 a 2 InfZ, tj. státní orgány, územní samosprávné celky a jejich orgány a veřejné instituce⁶³ a dále subjekty, kterým zákon svěřil rozhodování o právech, právem chráněných zájmech nebo povinnostech fyzických nebo právnických osob v oblasti veřejné správy, a to pouze v rozsahu jejich rozhodovací činnosti (jedná se o tzv. veřejnoprávní korporace, na něž byl zákonem přenesen výkon veřejné moci v určité oblasti, např. Česká advokátní komora nebo Všeobecná zdravotní pojišťovna).

Povinné subjekty se mohou a v praxi se mnohdy dostávají i k takovým informacím jako je obchodní tajemství, jelikož jsou oprávněny rozhodovat o právech a povinnostech podnikatele v oblasti veřejné správy. Nejčastěji se s ním setkávají při dokazování a shromažďování podkladů nutných k určitému rozhodnutí podle správního řádu či zvláštních zákonů, a dále v rámci výkonu kontrolních a dozorových pravomocí. V těchto případech je jim podnikatel povinen sdělit obchodní tajemství, pokud jedná v rámci své pravomoci a působnosti stanovené zákonem. V opačném případě může odmítnout součinnost, popř. se bránit jinými prostředky správního práva.

Obchodní tajemství v dispozici povinných subjektů je ovšem i nadále předmětem zákonné ochrany. Jak jsem již zmínila, jako právo absolutní povahy je chráněno vůči všem třetím osobám, tedy i vůči povinným subjektům. Tudíž ani povinné subjekty nesmí nakládat s předmětem obchodního tajemství v rozporu s vůlí podnikatele, stejně jako nesmí obchodní tajemství porušovat či ohrožovat. Proto v souladu s § 9 odst. 1 InfZ povinný orgán požadovanou informaci neposkytne, pokud

⁶³ V nálezů Ústavního soudu ze dne 27. února 2003, sp. zn. III. ÚS 686/02 publikovaném ve Sbírce nálezů a usnesení Ústavního soudu, svazek č. 29, nález č. 30, s. 257 byl pojem „veřejné instituce“ interpretován Ústavním soudem jako veřejnoprávní subjekty sloužící veřejnému účelu, jež jsou zřizovány státem a podléhají jeho dohledu. Za takové subjekty jsou považovány veřejné ústavy a veřejné podniky, veřejné fondy a veřejné nadace. Dále novela č. 61/2006 Sb., zákona o svobodném přístupu k informacím vypustila slova „hospodařící s veřejnými prostředky,“ jelikož žadateli přísluší právo na informaci bez ohledu na to, zda veřejná instituce hospodaří s veřejnými prostředky či nikoliv, čímž došlo k rozšíření a podstatnému zjednodušení vymezení povinných subjektů.

je obchodním tajemstvím. Obchodní tajemství je *obligatorním důvodem* pro odepření informací a správní uvážení se zde nepoužije. Toto ustanovení je třeba vnímat jako vyjádření základního obecného principu poměřování veřejného zájmu na zachování práva na informace spolu se zájmem veřejnosti na kontrole veřejné správy na jedné straně a zájmu na uchování obchodního tajemství podnikatele na straně druhé.⁶⁴

Novela zákona o svobodném přístupu k informacím (zákon č. 61/2006 Sb.) odstranila dlouhotrvající a velmi kritizovaný nedostatek ve formulaci § 9 odst. 1 InfZ. Původní znění: „*Pokud je požadovaná informace označena jako obchodní tajemství, povinný subjekt ji neposkytne,*“ bylo nahrazeno mnohem jasnější formulací, které reflektuje dosavadní judikaturu⁶⁵ i teoretické diskuze⁶⁶, a to: „*Pokud je požadovaná informace obchodním tajemstvím, povinný subjekt ji neposkytne.*“ Odpadla tak panující právní nejistota pramenící ze slova „*označena,*“ jelikož povinné orgány v praxi často interpretovaly dané ustanovení chybně a odmítaly žádost o poskytnutí informace na základě pouhého označení informace jako obchodního tajemství bez toho, aniž by opravdu zkoumaly, zda naplňuje všechny znaky stanovené § 17 ObchZ.

Hlavním předpokladem ochrany obchodního tajemství před zveřejněním na základě žádosti je naplnění všech jeho znaků. Samotný zákon o svobodném přístupu k informacím přímo odkazuje v poznámce pod čarou na vymezení obchodního tajemství v obchodním zákoníku. V praxi podnikatel v první řadě musí projevit vůči povinnému subjektu vůli zajistit tajnost obchodního tajemství nejčastěji tím, že tak danou informaci *výslovně označí*. Z časového hlediska tak musí učinit ihned při předávání informace povinnému subjektu. Na jakékoliv dodatečné označení, zejména při vzniku sporu, již nelze brát zřetel. Existenci obchodního tajemství nelze vyvodit ani z konkludentního jednání podnikatele.⁶⁷

⁶⁴ Srovnej také rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 27. března 2008, čj. 7 As 24/2007 – 106.

⁶⁵ Např. rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 25. května 2001, sp. zn. 31 Ca 189/2000. In KORBEL, F. a kol. *Právo na informace. Komentář*. 2. vyd. Praha : Linde Praha, 2005, s. 121.

⁶⁶ Srovnej např. ŠTENGLOVÁ, I., DRÁPAL, L., PŮRY, F., KORBEL, F. *Obchodní tajemství. Praktická příručka*. Praha : Linde Praha, 2005, s. 21-24. KUŽÍLEK, O., ŽANTOVSKÝ, M. *Svoboda informací : svobodný přístup k informacím v právním řádu České republiky*. Praha : Linde Praha, 2002, s. 99-100.

⁶⁷ V rozsudku Nejvyššího správního soudu ze dne 9. prosince 2004, čj. 7 A 118/2002 – 37 soud souhlasil s námitkou žalobce, že nelze dovodit existenci obchodního tajemství z konkludentního jednání podnikatele. Ačkoliv soud vycházel ještě ze znění § 9 odst. 1 InfZ před novelizačním zákonem č. 61/2006 Sb., nelze s tímto argumentem jinak než souhlasit i poté, co novelizované ustanovení § 9 odst. 1 vešlo v účinnost.

Jako absolutně neplatný právní úkon by byla považována dohoda povinného subjektu s podnikatelem o povaze informace jako předmětu obchodního tajemství. Podobná ujednání se v praxi vyskytují v podmínkách obchodních smluv uzavřených mezi těmito subjekty. Omezit právo na informace však může pouze zákon, jak vyplývá z čl. 4 odst. 2 a čl. 17 odst. 4 Listiny. Povinný subjekt také nemůže vybídnout podnikatele, aby danou informaci za obchodní tajemství označil. Stejně tak nesmí z povahy informace sám vyvodit, že by se mohlo jednat o obchodní tajemství, ačkoliv tak informace podnikatelem označena nebyla, a použít tuto úvahu jako základ pro negativní rozhodnutí o žádosti. Takové právní úkony by byly v rozporu s principem legality státní moci obsaženým v čl. 2 odst. 3 Ústavy České republiky a čl. 2 odst. 2 Listiny, podle nichž lze státní moc uplatňovat jen v případech, v mezích a způsobem stanoveným zákonem.⁶⁸ Nejvyšší správní soud v tomto směru judikoval⁶⁹, že pokud je negativní rozhodnutí správního orgánu o žádosti o poskytnutí informací opřeno o ochranu obchodního tajemství, avšak soud ze správního spisu zjistí, že v době rozhodování správního orgánu ve spise nebylo nic, co by svědčilo o tom, že by podnikatel požadovanou informaci označil za obchodní tajemství ve smyslu § 17 ObchZ, pak soud takové správní rozhodnutí zruší. Na tom nic nezmění ani fakt, že podnikatel příslušné informace jako obchodní tajemství označil až po vydání rozhodnutí správního orgánu. Podnikatel tedy nese plnou zodpovědnost za označení informace jako obchodního tajemství ve smyslu zásady *vigilantibus iura scripta sunt*. Jen tak mu právní řád může poskytnou patřičnou ochranu.⁷⁰

Pokud povinný subjekt obdrží žádost o informaci označenou podnikatelem jako obchodní tajemství, je dále povinen ověřit, zda-li se opravdu o obchodní tajemství jedná, resp. zda-li naplňuje všechny obligatorní znaky, tj. jak znaky subjektivní, tak objektivní povahy.⁷¹ Tento postup má zabránit možnému zneužití a účelovému

⁶⁸ KUŽÍLEK, O., ŽANTOVSKÝ, M. *Svoboda informací : svobodný přístup k informacím v právním řádu České republiky*. Praha : Linde Praha, 2002, s. 100.

⁶⁹ Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 27. února 2004, čj. 6 A 136/2002 – 35.

⁷⁰ KUŽVART, P., PAZDERKA, S. *Právo na informace o životním prostředí : zákon č. 123/1998 Sb., o právu na informace o životním prostředí s komentářem a vzory podání, zákon č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím*. 2. rozš. vyd. Brno : Ekologický právní servis, 2000, s. 79.

⁷¹ Např. v rozsudku Nejvyššího správního soudu ze dne 16. května 2007, čj. 3 Ads 33/2006 – 57 soud potvrdil, že je nutné zkoumat všechny znaky obchodního tajemství tak, jak jsou vymezené v obchodním zákoníku, a tudíž údaje o platbách za úhrady za poskytnutou zdravotní péči znaky obchodního tajemství nesplňují, a proto nemůže být poskytnutí informací o nich odmítnuto s odkazem na obchodní tajemství. Srov. také rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 25. května 2001, sp. zn. 31 Ca 189/2000 nebo rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 9. prosince 2004, čj. 7 A 118/2002 – 37.

označování informací, které za obchodní tajemství považovat nelze. Ne vždy ale tak v praxi povinný subjekt činí. Uvedenou povinnost zákon přímo povinnému subjektu neukládá. Jelikož se proces v případě rozhodování o odmítnutí žádosti řídí správním řádem (vyplývá to z ustanovení § 20 odst. 4 InfZ), povinný subjekt musí postupovat tak, aby byl zjištěn stav věci, o němž nejsou důvodné pochybnosti, přičemž hodnotí podklady podle své úvahy a přihlíží pečlivě ke všemu, co vyšlo v řízení najevo.⁷² Zároveň by měl postupovat v souladu se zásadami prevence a *neminem laedere* a informaci, která skutečně naplňuje všechny zákonné znaky obchodního tajemství, chránit. V případě pochybností by měl povinný subjekt vyzvat podnikatele, aby své tvrzení prokázal. Důkazní břemeno nese v tomto případě podnikatel. Judikatura odmítla názor, že by povinný subjekt měl plnit roli pouhého zprostředkovatele mezi žadatelem a podnikatelem a nekriticky přebírat informace od soukromých subjektů a zdůraznila jeho aktivní roli v objektivním hodnocení jednotlivých znaků obchodního tajemství.⁷³ Povinný subjekt i podnikatel musí zároveň postupovat velmi rychle, jelikož dokazování existence znaků obchodního tajemství ve spolupráci s podnikatelem není závažným důvodem k prodloužení lhůty k poskytnutí informace ve smyslu § 14 odst. 7 InfZ.

Navíc nejenže je povinný subjekt vázán zákonným vymezením obchodního tajemství podle obchodního zákoníku, ale také musí aplikovat zvláštní zákony, které toto vymezení mohou pozměňovat. Jak jsem zmínila výše, obsahují především výčty skutečností, které nemohou být chráněny obchodním tajemstvím a které se mnohdy stávají obsahem veřejně přístupných rejstříků či registrů. Při určování vztahu mezi obecnou úpravou v obchodním zákoníku a speciální ve zvláštních zákonech se povinný subjekt bude řídit principem *lex specialis derogat generali*.⁷⁴

Posledním krokem povinného subjektu v hodnocení informace jako obchodního tajemství je aplikace § 9 odst. 2 InfZ, který stanoví, že: „*poskytnutí informace o rozsahu a příjemci veřejných prostředků nelze považovat za porušení obchodního tajemství.*“ Informacím, které se týkají používání veřejných prostředků, je udělen zvláštní status. Povinný subjekt musí uvedené informace vždy poskytnout. Zároveň dochází k omezení rozsahu skutečností, které mohou být předmětem obchodního tajemství, a tím pádem

⁷² Tyto povinnosti vyplývají zejména z § 3 a 50 odst. 4 zákona č. 500/2004 Sb., správní řád.

⁷³ Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 27. března 2008, čj. 7 As 24/2007 – 106.

⁷⁴ ŠTENGLOVÁ, I., DRÁPAL, L., PŮRY, F., KORBEL, F. *Obchodní tajemství. Praktická příručka.* Praha : Linde Praha, 2005, s. 105-112.

i k výrazné modifikaci § 17 ObchZ. Největší problémy v používání § 9 odst. 2 InfZ nastávají v oblastech, kde je povinný orgán subjektem soukromoprávního vztahu, v jehož rámci vynakládá veřejné prostředky. Bližší rozbor daného problému a významu ustanovení provedu v příslušné kapitole. Nyní se jen omezím na prosté konstatování nutnosti použití citovaného ustanovení v této fázi.

V případě, že povinný subjekt již nemá pochyby o povaze obchodního tajemství, vydá podle § 15 odst. 1 InfZ *rozhodnutí o odmítnutí žádosti*. Informaci, která je předmětem obchodního tajemství neposkytne a tím ji ochrání před nežádoucím zveřejněním. Z ustanovení § 12 InfZ vyplývá, že jestliže je obchodní tajemství součástí jiné informace, např. určitého dokumentu (smlouvy, projektové dokumentace apod.), povinný subjekt spolehlivým způsobem (začerněním, překopírováním, počítačovou úpravou apod.) odmítnuté informace odstraní. Zbytek dokumentu ale poskytnout musí včetně tzv. *doprovodných informací* (§ 3 odst. 6 InfZ), tj. že žadateli sdělí, že informaci chráněnou obchodním tajemstvím z dokumentu vypustil, v jakém rozsahu, z jakých důvodů, a také uvede dobu trvání odepření. Vyplývá to také z čl. 2 odst. 2 vládou vydaného Metodického pokynu ke sjednocení postupu orgánů veřejné správy.⁷⁵

U obchodního tajemství důvod k odepření může odpadnout jak z vůle podnikatele, tak i tím, že chráněná skutečnost vejde v obecnou známost nezávisle na jeho vůli. Proto povinný subjekt v odůvodněných případech v souladu s větou druhou § 12 InfZ ověří, zda-li důvod pro odepření stále trvá.

Náležitosti negativního rozhodnutí se řídí správním řádem a ustanovením § 15 odst. 2 InfZ. Povinný subjekt musí vydat rozhodnutí i v případě, že odmítl poskytnout informaci byť jen z části. Vždy musí uvést *důvody*, proč požadovaná informace nemůže být poskytnuta s odkazem na příslušné ustanovení zákona, resp. že informace je obchodním tajemstvím a v čem spatřuje jeho znaky. Součástí rozhodnutí by měl být i obsah výše uvedených doprovodných informací. Je logické, že ani odůvodnění nesmí být příliš detailní, aby neohrozilo samotnou podstatu obchodního tajemství.

Novela zákona o svobodném přístupu k informacím (zákon č. 61/2006 Sb.) přinesla novinku v podobě povinnosti uvést i jméno či název podnikatele, tedy osoby, která obchodním tajemstvím disponuje. Jde o rozšíření požadavku implementované

⁷⁵ Metodický pokyn ke sjednocení postupu orgánů veřejné správy při zajištění práva fyzických a právnických osob na poskytnutí informací podle zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím, příloha č. 1 k usnesení vlády ze dne 6. září 2000, č. 875.

směrnice 2003/98/ES, o opakovaném použití informací veřejného sektoru⁷⁶ na uvedení fyzické nebo právnické osoby, která je držitelem práv k předmětu duševního vlastnictví, je-li povinnému subjektu známa (čl. 4 odst. 3 citované směrnice). Důvodová zpráva k novele neuvádí, proč je nutné tuto náležitost aplikovat i na obchodní tajemství. Z mého pohledu se jedná o požadavek legitimní, respektující právo každého na informace v co nejširší míře, který zároveň nijak do práva podnikatele na obchodní tajemství nezasahuje.

4.3.2.1 Povinný subjekt jednající v soukromoprávních vztazích

Povinné subjekty nejenže vykonávají svoji zákonnou pravomoc a působnost ve vztazích veřejnoprávních, které pro podnikatele znamenají *povinnost* obchodní tajemství poskytnout, ale jsou také oprávněny na základě a v mezích zákona vstupovat do soukromoprávních vztahů. Povinný subjekt již není v nadřazeném postavení vůči podnikateli, ale je jeho rovnocenným partnerem. Z pohledu práva na informace si i v posledně jmenovaných vztazích povinný subjekt stále uchovává zvláštní vlastnosti, jichž si musí být podnikatel, např. při uzavírání smlouvy, vědom. Obsahem takového vztahu může být totiž i dobrovolné poskytnutí obchodního tajemství a otázkou je, nakolik je chráněno před zveřejněním na základě žádosti o poskytnutí informace podané u povinného subjektu.

Z praktického hlediska můžeme rozlišit následující situace, kdy dochází k dispozici s obchodním tajemstvím:

- a) z titulu smluvního vztahu mezi povinným subjektem a podnikatelem a nebo
- b) v rámci vlastní podnikatelské činnosti povinného subjektu, kdy se obchodní tajemství stane nehmotnou složkou jeho podniku.⁷⁷

K prvnímu případu, typickém například pro oblast veřejných zakázek, dochází na základě svobodného projevu vůle obou stran. Povinný subjekt získává obchodní tajemství v rozsahu a k účelu stanoveném ve smlouvě a smí jej užívat nebo s ním disponovat jen v souladu se smluvními podmínkami (§ 18 ObchZ). V opačném případě

⁷⁶ Úř. věst. L 345, 31/12/2003, s. 0090 – 0096, směrnice Evropského parlamentu a Rady 2003/98/ES o opakovaném použití informací veřejného sektoru ze dne 17. listopadu 2003.

⁷⁷ ŠTENGLOVÁ, I., DRÁPAL, L., PŮRY, F., KORBEL, F. *Obchodní tajemství. Praktická příručka*. Praha : Linde Praha, 2005, s. 121-122.

je podnikatel oprávněn bránit se prostředky podle § 20 a 51 ObchZ. Povinný subjekt nesmí poskytnout žadateli v řízení podle zákona o svobodném přístupu k informacím obchodní tajemství s jednou podstatnou výjimkou, která je upravena v § 9 odst. 2 InfZ.

Povinné subjekty mohou také vyvíjet vlastní podnikatelskou činnost a za tímto účelem zakládat obchodní společnosti podle obchodního zákoníku či nabývat majetkové účasti v jiných společnostech, díky nimž se stávají jedinými či majoritními společníky nebo akcionáři. Jako příklad bych uvedla zákon č. 250/2000 Sb., zákon o obcích (obecní zřízení), který umožňuje v samostatné působnosti zastupitelstvu obce založit právnické osoby nebo rozhodovat o účasti v již založených.⁷⁸ Obchodní tajemství vzniklé v rámci podnikání povinného subjektu má stejný právní obsah a podléhá stejné právní ochraně jako obchodní tajemství soukromoprávní osoby. Informační povinnost podle zákona o svobodném přístupu k informacím i přesto dopadá na orgán, jenž tuto společnost založil a lze jej tedy považovat za povinný subjekt. Žadatel může jeho prostřednictvím získat informace o obchodní společnosti *kromě obchodního tajemství*, opět s výjimkou uvedenou v § 9 odst. 2 InfZ.⁷⁹

V obou případech povinné subjekty vynakládají *veřejné prostředky* k zajištění důležitého veřejného účelu, zpravidla uvedeného v zákoně. Jak jsem již zmínila výše, ustanovení § 9 odst. 2 InfZ dopadá právě na informace týkající se příjemce a rozsahu veřejných prostředků, jejichž poskytnutí dle citovaného ustanovení nelze považovat za porušení obchodního tajemství.

Pojem veřejných prostředků je definován v § 2 písm. g) ve spojení s § 2 písm. a) zákona č. 320/2001 Sb., o finanční kontrole jako: „*veřejné finance, věci, majetková práva a jiné majetkové hodnoty patřící státu nebo jiné právnické osobě zřízené na základě zvláštního právního předpisu, která hospodáří s veřejnými prostředky.*“ Hospodaření s prostředky z veřejných rozpočtů a veřejným majetkem povinného subjektu podléhá veřejné kontrole. Tento aspekt nabývá na významu v procesu posuzování práva na přístup k informacím a výjimky v podobě obchodního tajemství. Považuji za nutné připomenout judikát Nejvyššího správního soudu ze dne 23. října 2007, čj. 2 As 27/2007 – 87, v němž soud odmítl tvrzení žalované (ředitelka Krajského úřadu v Hradci Králové), že k saturaci žalobkyně postačí pouhé poskytnutí údajů o ceně

⁷⁸ Srov. § 35a odst 1 a § 84 odst. 2 písm. e) zákona o obcích.

⁷⁹ ŠTENGLOVÁ, I., DRÁPAL, L., PÚRY, F., KORBEL, F. *Obchodní tajemství. Praktická příručka.* Praha : Linde Praha, 2005, s. 135.

projektu v předmětné nájemní (leasingové) smlouvě mezi Královéhradeckým krajem a společností I. Č., s. r. o. na pořízení administrativního centra Královéhradeckého kraje. Soud vyložil účel § 9 odst. 2 takto:

„... neboť účelem zákona o svobodném přístupu k informacím je poskytnutí informací o takovém obsahu smlouvy, který má dopad na hospodaření s veřejnými prostředky. Smysl zákona totiž nelze spatřovat úzce toliko v kontrole hospodaření s veřejnými prostředky, smyslem zákona je totiž snížení či odstranění nejistoty či nevědomosti tazatele, přičemž je pravdou, že tento fakt může vést ke kontrole veřejné správy (zdaleka nikoliv jen ke kontrole nakládání s veřejnými prostředky). ...“

Nejvyšší správní soud tedy chápe ustanovení § 9 odst. 2 extenzivně, tj. jako efektivní nástroj kontroly veřejnosti nad hospodařením s veřejnými prostředky, která je nerozlučně spojena s kontrolou nad veřejnou správou jako celkem. Proto poskytnutí pouhých údajů o ceně nemůže postačovat k celkovému odstranění nejistoty žadatele, zda-li byly veřejné prostředky vynaloženy zákonným způsobem (tj. účelně a hospodárně v souladu s § 17 a 18 zákona č. 129/2000 Sb., o krajích). Nejvyšší správní soud se tudíž přiklání na stranu práva na informace a považuje kontrolu hospodaření s majetkem kraje za natolik důležitou, že preferuje poskytnutí širšího okruhu informací z předmětné smlouvy, ačkoliv je celá podnikatelem pokládána za předmět ochrany obchodního tajemství. Extenzivní výklad § 9 odst. 2 znamená další omezení rozsahu skutečností, které podnikatel může chránit jako obchodní tajemství.

Předchozí rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 9. prosince 2004, čj. 7 A 118/2002 – 37 mluví o tzv. „*rámcovosti informace*“ a její míře. Informace poskytnutá v souladu s § 9 odst. 2 InfZ musí nejen obsahovat informace o konkrétní ceně, ale také rámcovou informaci o předmětu plnění, podle níž je možné posoudit hospodárnost využití veřejných prostředků.

Podnikatel by si měl být vědom, že v soukromoprávním vztahu s povinným subjektem nebude moci ochránit informace s výše uvedeným obsahem jako obchodní tajemství, ačkoliv by mu to v opačném případě mohlo přinést konkurenční výhody. Povinný subjekt neztrácí ani v právním vztahu soukromoprávní povahy své specifické veřejnoprávní postavení.

Zajímavý je i rozsudek Nejvyššího správního soudu⁸⁰, který posoudil dodatek ve smlouvě o postoupení pohledávky, jenž prohlašoval veškeré smluvní údaje za důvěrné a tudíž nezveřejnitelné, za právně irelevantní úkon. Daná smlouva byla uzavřená mezi Českou republikou, reprezentovanou Ministerstvem financí, a obchodní společností. Na základě zmíněného dodatku společnost požadovala ochranu obchodního tajemství v souladu s § 9 odst. 1 InfZ. Ačkoliv se soud nezabýval vztahem obchodního tajemství k důvěrným informacím, uvedl, že povinný subjekt, jehož jedinou možností je konat v zákonných mezích, nemůže omezit povinnost poskytování informací o své činnosti nad zákonný rámec výjimky vlastním úkonem. Pokud podnikatel uzavírá smlouvu s povinným subjektem „... musí zásada obecného omezení státní moci převážet nad zásadou obecné volnosti soukromých subjektů. Neznalost zákona neomlouvá, proto si obě smluvní strany musí být vědomy zákonných omezení, byť by se vztahovala pouze na jednu z nich.“⁸¹ Pokud informace splňuje zákonné podmínky pro poskytnutí třetí osobě (tj. že informace nespadá pod ochranu § 9 odst. 1 InfZ, ale naopak ji lze subsumovat, např. pod § 9 odst. 2 InfZ), podnikatel se nemůže spoléhat na to, že taková informace bude chráněna jako obchodní tajemství na základě případného souhlasu povinného subjektu, který tím ale zároveň překračuje svoji zákonnou pravomoc a působnost.

Z výše uvedeného lze dovodit závěr, že jakékoliv dohody či smluvní klauzule kvalifikující informace, včetně údajů o rozsahu a příjemci veřejných prostředků, jako obchodní tajemství obcházejí zákon a jsou absolutně neplatné. Jak jsem zmínila výše, povinný subjekt vždy musí zkoumat všechny jeho znaky dle § 17 ObchZ.

4.3.2.2 Rozsah poskytnutí informací u smluv obsahujících obchodní tajemství

V judikatuře Nejvyššího správního soudu⁸² se vyskytla řada případů řešící rozhodnutí o odmítnutí podání informace s odkazem na obchodní tajemství obsažené ve smlouvách uzavřených mezi povinným subjektem na straně jedné a podnikatelem na straně druhé. Jako jeden ze základních problémů vnímám otázku, zda-li je možné

⁸⁰ Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 31. července 2006, čj. A 2/2003 – 73.

⁸¹ Tamtéž.

⁸² Například rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 9. prosince 2004, čj. 7 A 118/2002 – 37; rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 27. února 2004, čj. 6 A 136/2002 – 35; rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 31. července 2006, čj. A 2/2003 – 73; rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 7. května 2008, čj. 1 As 17/2008 – 67.

považovat celou smlouvu za předmět obchodního tajemství a ochránit tak všechnu její obsah před zpřístupněním třetí osobě.

V rozhodnutí Nejvyššího správního soudu z roku 2004⁸³ odpověděl soud na tuto otázku kladně s určitými výjimkami. Odepření přístupu k informacím (v citovaném rozhodnutí se jednalo o odepření poskytnutí kopie *celé* smlouvy) bylo zdůvodněno tím, že listina i její obsah jsou předmětem obchodního tajemství a mohou, resp. musí být poskytnuty jen určité pasáže, které ochraně obchodního tajemství nepodléhají, a to včetně informací, které spadají pod ustanovení § 9 odst. 2 InfZ. Soud zdůraznil „... že není možné, aby bylo odepřeno poskytnutí informací o celém obsahu smlouvy s odkazem na ochranu obchodního tajemství podle § 9 zákona. I kdyby veškeré údaje splňovaly podmínky pro existenci obchodního tajemství ve smyslu obchodního zákoníku, není možné opomenout § 9 odst. 2 zákona.“⁸⁴ Z toho plyne, že pokud smlouva jako celek naplňuje znaky obchodního tajemství, musí tak být i chráněna s výjimkou informací podle § 9 odst. 2 InfZ.

Nejvyšší správní soud zamítl argument žalobce, že samotná smlouva o dílo nespĺňuje znak nedostupnosti v obchodních kruzích, neboť ji lze považovat za všeobecně známý smluvní typ. Smlouva o dílo sice může vykazovat typizovaná ustanovení či smluvní podmínky běžně používané v obchodních styčích, ale soud zde správně rozlišil mezi listinou jako typem písemné formy a jejím obsahem, který je nutno z hlediska přístupu k informacím posuzovat. Zároveň dodal, že zákon o svobodném přístupu k informacím „... se vztahuje na poskytování informací, není tedy možné domáhat se vydání smlouvy jako takové (listina, která daný právní úkon zachycuje), nýbrž jen informace o obsahu takové smlouvy.“⁸⁵ Proto pokud je celá listina chráněna obchodním tajemstvím, nelze se domáhat jejího poskytnutí jako celku (její kopie), ale pouze určitých pasáží, resp. jen určitých informací o obsahu.

Jiným způsobem musí být řešena situace, kdy předmětem obchodního tajemství není celá listina, ale pouze některé její části. Nejvyšší správní soud ve svém rozsudku z roku 2008⁸⁶ k tomu uvedl: „Informací podle zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím, není selektivní sdělení obsahu smlouvy, nýbrž text smlouvy v její

⁸³ Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 9. prosince 2004, čj. 7 A 118/2002 – 37.

⁸⁴ Tamtéž.

⁸⁵ Tamtéž.

⁸⁶ Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 7. května 2008, čj. 1 As 17/2008 – 67.

*celistvosti jako takový. Jestliže žadatel požádal o poskytnutí informace kopií smlouvy, na jejíž obsah se nevztahuje ochrana obchodního tajemství, je povinný subjekt povinen pořídit fotokopii, případně jinak hodnověrným způsobem poskytnout žadateli obsah smlouvy v kompletní podobě.*⁸⁷ V uvedeném případě se jednalo o žádost žalobkyně o poskytnutí kopie nájemních smluv uzavřených mezi Ředitelstvím silnic a dálnic ČR a soukromoprávní osobou. Její žádosti bylo vyhověno pouze prostřednictvím selektivního výběru různých ustanovení z předmětných smluv bez odkazu na obchodní tajemství. Nejvyšší správní soud to ale považoval za porušení práva na informace.

Z výše uvedeného plyne, že pokud se ve smlouvě nacházejí *části* podléhající ochrannému režimu obchodního tajemství a povinný subjekt ze smlouvy vybere jen určitá ustanovení ke zveřejnění, tak takový postup lze považovat za porušení práva na informace. Povinný subjekt musí poskytnout fotokopii *celé smlouvy* s tím, že pasáže, které jsou považovány za předmět obchodního tajemství, budou vynechány. Zde záleží především na tom, zda podnikatel dané informace jako obchodní tajemství označí a jak povinný subjekt posoudí obsah smlouvy podle § 17 ObchZ. V tomto směru vidím jistá úskalí, která mohou vést k porušení ochrany obchodního tajemství. V opačném případě, kdy povinný subjekt shledá, že žádné skutečnosti ve smlouvě nejsou chráněny obchodním tajemstvím, je totiž nutné v souladu s citovaným rozsudkem poskytnout kopii celé smlouvy. Nesprávně posouzené skutečnosti, které podnikatel může považovat za předmět obchodního tajemství a které splňují jeho zákonné znaky, tak mohou být ohroženy.

4.3.2.3 Obchodní tajemství a nahlížení do spisu ve správním řízení

Od procesu poskytování informací podle zákona o svobodném přístupu k informacím je nutné rozlišit procesní právo nahlížení do spisu ve správním řízení upraveném v § 38 správního řádu.⁸⁸

Právo nahlédnout do správního spisu je důležitou podmínkou pro ochranu práv účastníků řízení a jejich zástupců. Jiným osobám právo náleží pouze v případě, pokud prokáží právní zájem nebo jiný vážný důvod. Ustanovením § 38 správního řádu jsou chráněny za určitých podmínek pouze utajované skutečnosti a skutečnosti, na něž se vztahuje zákonem uložená nebo uznaná povinnost mlčenlivosti. Obchodní tajemství

⁸⁷ Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 7. května 2008, čj. 1 As 17/2008 – 67.

⁸⁸ Zákon č. 500/2004 Sb., správní řád.

není zmíněno a nelze jej ani považovat za skutečnost, na kterou lze citovanou povinnost mlčenlivost aplikovat. K dané problematice se vyjádřil Vrchní soud v Olomouci ve svém rozsudku z roku 1999⁸⁹, který lze použít i na nový správní řád. Konstatoval, že: „... kromě obecné povinnosti vyjádřené v § 3 odst. 1 správního řádu chránit práva a zájmy občanů a organizací, tedy v obecné rovině také chránit obchodní tajemství (srov. § 20 obch. zák.), které se při výkonu své činnosti dozví, nelze z ničeho dovodit povinnost správního orgánu odepřít účastníkovi řízení nahlédnutí do té části spisu, která obsahuje obchodní tajemství. ... (část textu vynechána) ... Odepřením nahlédnutí do spisu, který obsahuje obchodní tajemství, by byla výrazným způsobem omezena možnost obrany vůči postupům a rozhodnutím správního orgánu. Nejsou proto dány žádné důvody zákonné a nelze dovodit, že by soukromý zájem na absolutním utajení obchodního tajemství byl silnější, než zájem na dodržení zásad stanovených správní řádem.“

Z výše uvedeného vyplývá, že účastníkům a jejich zástupcům musí být spis k nahlédnutí vždy předložen, a to i přesto, že obsahuje obchodní tajemství. Zároveň jsou tyto osoby vázány obecnou povinností neohrožovat obchodní tajemství a při jejím porušení by byli odpovědni podle obchodního zákoníku.

Na rozdíl od zákona o svobodném přístupu k informacím podle správního řádu musí třetí osoby prokázat právní zájem nebo jiný vážný důvod, a pokud tuto podmínku splní, správní orgán jim spis, jejímž obsahem je i obchodní tajemství, k nahlédnutí poskytne. Ochrana obchodního tajemství je ale zajištěna i v tomto případě. Správní orgán totiž může v souladu s § 38 odst. 2 správního řádu přístup ke spisu odepřít, pokud by tím bylo porušeno právo některého z účastníků, tj. právo podnikatele na ochranu obchodního tajemství, jenž je podkladem pro správní řízení. Vyplývá to také z § 2 odst. 3 správního řádu, dle kterého je správní orgán povinen šetřit práva a oprávněné zájmy dotčených osob. Proto poměruje zájem podnikatele na utajení skutečností a právní zájem třetí osoby o nahlédnutí. Pokud je prvně jmenovaný zájem silnější, spis se k nahlédnutí neposkytne.

Ze shora uvedeného lze dovodit, že správní řád je ve vztahu k ochraně obchodního tajemství ve správním spisu obecný a ne příliš jasný. De lege ferenda bych

⁸⁹ Rozsudek Vrchního soudu v Olomouci ze dne 30. srpna 1999, sp. zn. 2 A 4/1999, publikovaný v Soudní judikatuře ve věcech správních, 1999, s. 543. In ŠTENGLOVÁ, I., DRÁPAL, L., PÚRY, F., KORBEL, F. *Obchodní tajemství. Praktická příručka*. Praha : Linde Praha, 2005, s. 97.

doporučila po vzoru Listiny EU alespoň zakotvení povinnosti správních orgánů respektovat legitimní požadavek podnikatele na ochranu obchodního tajemství.

4.4 Obchodní tajemství a právo na přístup k informacím o životním prostředí

Informace týkající se životního prostředí získaly vzhledem ke své důležitosti zvláštní status a právní zacházení. Tomu odpovídá i právní úprava ochrany obchodního tajemství ve vztahu k takovým informacím. Ačkoliv je stále uznáváno jako důvod k odmítnutí poskytnutí informace, velmi často dochází k jeho prolomení díky tomu, že veřejný zájem na ochraně životního prostředí a lidského života a zdraví má přednost před soukromým zájmem podnikatele chránit skutečnosti obchodním tajemstvím.

4.4.1 Mezinárodněprávní úprava

Stále se zvyšující zájem na otevřenosti v oblasti poskytování environmentálních informací je patrný i na poli mezinárodní práva, a to v souvislosti s celkovým rozvojem mezinárodních norem práva životního prostředí. Přelomovou normou se stala tzv. Aarhuská úmluva. Jejím jádrem je státy uznané právo na příznivé životní prostředí (čl. 1), k němuž uplatnění je veřejnosti poskytnuto právo na přístup k informacím, právo zúčastnit se rozhodování a právo na soudní ochranu ve věcech životního prostředí. Hlavními principy prvního pilíře, tj. práva na přístup k environmentálním informacím, je obecný přístup veřejnosti k těmto informacím spolu s restriktivně aplikovanými výjimkami.

Aarhuská úmluva upravuje dané právo poměrně detailně. Pro účely této práce je významný čl. 4. odst. 4 písm. d) Aarhuské úmluvy, dle kterého lze žádost o informaci zamítnout, jestliže by poskytnutí informace nepříznivě ovlivnilo „*obchodní a průmyslové tajemství a průmyslové informace v případech, kdy je toto tajemství chráněno zákony na ochranu oprávněných ekonomických zájmů.*“ Ochrana obchodního tajemství je považována pouze za *fakultativní důvod* a navíc je prolomena požadavkem na obligatorní sdělení údajů o emisích, které jsou relevantní pro ochranu životního prostředí. Na první pohled je z obratu „lze poskytnout“ zřejmé, že orgány veřejné správy mohou použít správní uvážení při aplikaci výjimky obchodního tajemství. Navíc

Aarhuská úmluva před odmítnutím přístupu vyžaduje v závěru čl. 4 tzv. vážení zájmů, tedy povinnost brát v úvahu zájem veřejnosti, jemuž by zveřejnění sloužilo, což je z pohledu české právní úpravy nezvyklý požadavek. To znamená, že i přesto, že informace je chráněná obchodním tajemstvím, může ji orgán třetí osobě poskytnout, pokud veřejný zájem, např. na ochranu lidského zdraví života nebo životního prostředí, převáží nad soukromým zájmem podnikatele na ochranu obchodního tajemství. Z hlediska ochrany obchodního tajemství dochází tak jejímu oslabení. Bližší analýzu výše uvedených požadavků provedu podle směrnice 2003/4/EC o přístupu veřejnosti k informacím o životním prostředí⁹⁰, kterou Evropská unie implementovala první pilíř Aarhuské úmluvy. Citovaná směrnice se taktéž promítla novelou do českého zákona č. 123/1998 Sb., o právu na informace o životním prostředí (dále jen „InfŽPZ“). Aarhuská úmluva je ovšem stále součástí českého právního řádu a má aplikační přednost před zákonem, jak vyplývá z čl. 10 odst. 2 Ústavy České republiky. Rozsudek Nejvyššího správního soudu⁹¹ potvrdil, že jde o tzv. bezprostředně použitelnou mezinárodní smlouvu, tudíž občané se mohou svých práv domáhat přímo na základě Aarhuské úmluvy.

4.4.2 Právní úprava Evropské unie

Evropská unie začala hrát od přijetí Amsterdamské úmluvy důležitou roli v ochraně a zlepšování kvality životního prostředí. Ačkoliv zpočátku orientovaná na prosazování společného trhu, musela Evropská unie v rámci udržitelného rozvoje najít rovnováhu mezi zájmy ekonomickými a zájmy na ochranu životního prostředí. Hlava XIX. Smlouvy o fungování Evropské unie nyní zakotvuje samostatnou politiku životního prostředí a stala se jednou z prioritních. V souvislosti s implementací Aarhuské úmluvy a závěry dosavadní judikatury Evropského soudního dvora byla směrnice 90/313/ES⁹² nahrazena novou směrnicí 2003/4/ES o přístupu veřejnosti k informacím o životním prostředí (dále jen „Směrnice“). Jejím hlavním úkolem je

⁹⁰ Úř. věst. L 41, 14/2/2003, s. 26 – 32, směrnice Evropského parlamentu a Rady 2003/4/ES o přístupu veřejnosti k informacím o životním prostředí a o zrušení směrnice Rady 90/313/EHS ze dne 28. ledna 2003.

⁹¹ Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 18. července 2006, čj. 1 Ao 1/2006 – 74.

⁹² Úř. věst. L 158, 23/6/1990, s. 56 – 58, směrnice 90/313/EC o přístupu k informacím o životním prostředí ze dne 7. června 1990.

provést harmonizaci relevantních právních úprav v členských státech Evropské Unie a dotýká se tedy i České republiky.

Podstatou Směrnice jsou zásady maximální otevřenosti a transparentnosti činností všech „orgánů veřejné správy.“⁹³ Jsou povinny poskytnout informace v jejich držení na žádost každému, aniž by musel prokazovat svůj oprávněný zájem.

Článek 4 zakotvuje základní zásady pro odepření přístupu k informacím a z hlediska právního rozboru ochrany obchodního tajemství je nejdůležitější. Směrnice neuvádí žádné obligatorní výjimky z předmětného práva, naopak dává státu možnost rozhodnout o odmítnutí žádosti z fakultativních důvodů vyjmenovaných v čl. 4 Směrnice, čímž důvody k odmítnutí značně relativizuje.⁹⁴ Obecně můžeme rozdělit výjimky do dvou kategorií:

- a) výjimky chránící veřejné zájmy a
- b) výjimky chránící zájmy třetích osob.

Ochrana skutečností, které jsou předmětem obchodního tajemství, logicky spadá do druhé kategorie. Samotná Směrnice uvádí v čl. 4 odst. 2 písm. d), že členské státy mohou rozhodnout o odmítnutí žádosti o informace o životním prostředí, pokud by zveřejnění informací mělo nepříznivý vliv mj. *„na důvěrnost obchodních a průmyslových informací, pokud ji stanovují vnitrostátní právní předpisy nebo právní předpisy Společenství pro ochranu oprávněných hospodářských zájmů, včetně veřejného zájmu zachovat statistickou důvěrnost a daňové tajemství.“* Důvěrné obchodní a průmyslové informace nepochybně zahrnují i obchodní tajemství, ačkoliv z dané formulace vyplývá, že jde o kategorii mnohem širší.

Předtím, než orgán veřejné správy odmítne přístup k informaci z důvodu obchodního tajemství, musí vzít v úvahu další tři požadavky, tj. restriktivní výklad výjimky, vážení zájmů a obligatorní poskytnutí informace, pokud se týká údajů o emisích. Orgán veřejné správy musí případ navíc posuzovat individuálně a vzít v úvahu všechny okolnosti, což vyplývá z celkové formulace čl. 4.

Obligatorní vážení zájmů je založeno na nalézání rovnováhy mezi veřejným zájmem na poskytnutí informace a zájmem soukromým na ochraně obchodního tajemství. Problém vidím především v širokém obsahu pojmu „veřejný zájem“ a ve

⁹³ Pojem „orgán veřejné správy“ je definován pro potřeby Směrnice v čl. 2 odst. 2.

⁹⁴ KORBEL, F. a kol. *Právo na informace. Komentář*. 2. aktualiz. a doplň. vyd. Praha : Linde Praha, 2005, s. 269.

způsobu jeho uchopení orgánem veřejné správy při jeho posuzování v rámci správního uvážení. Nad obchodním tajemstvím tak může převážit například zájem na ochranu lidského života a zdraví, životního prostředí či kontrole vynakládání veřejných prostředků. Méně jednoznačným důvodem k jeho zveřejnění by byl kupříkladu zájem společnosti na vědeckém rozvoji nebo intenzivnější prosazování otevřenosti veřejné správy. Nejasný koncept „veřejného zájmu,“ který Směrnice a zatím ani judikatura Evropského soudního dvora nijak nevykládá, neposkytuje podnikatelům příliš mnoho právní jistoty, zda je jejich obchodní tajemství dostatečně chráněno. Taktéž pojem informací o životním prostředí je pojat velmi široce a lze si představit situaci, kdy by právě určitý druh informace z enumerativního výčtu v čl. 2 odst. 1 Směrnice (například pod písmenem e) uvedené analýzy nákladů a přínosů a jiné ekonomické analýzy) mohl naplňovat znaky obchodního tajemství.

Podobný problém vidím i v termínu „informace o emisích do životního prostředí.“ V závěru čl. 4 Směrnice stanoví, že členské státy nemohou rozhodnout o odmítnutí žádosti na základě mj. čl. 4 odst. 2 písm. d) (tedy výjimky obchodního tajemství), pokud se žádost týká informací o emisích do životního prostředí. Sama Směrnice nestanoví žádnou definici. Pojem „emise“ je zakotven v čl. 2 odst. 5 směrnice 2008/1/EC o integrované prevenci a omezování znečištění⁹⁵ jako: „*přímé nebo nepřímé uvolňování látek, vibrací, tepla nebo hluku z bodových nebo difúzních zdrojů v zařízení do ovzduší, vody či půdy.*“ V podstatě velké procento každé podnikatelské činnosti nějak zasahuje do životního prostředí a podnikatel musí počítat s tím, že samotné vymezení „emisí“ je schopné v sobě zahrnout velké množství informací, které by jinak mohly naplňovat znaky obchodního tajemství.

Co vidím jako nedostatečné, je především absence jakékoliv povinnosti členských států poskytnout osobě, které přísluší právo na ochranu obchodního tajemství, možnost se vyjádřit či se nějakým způsobem bránit, pokud orgány veřejné správy shledají, že veřejný zájem na zpřístupnění informace je silnější. Potřeba vyšší právní jistoty podepřená principem prevence a zásadou *neminem laedere* je v případě Směrnice z hlediska silnější ochrany obchodního tajemství jistě žádoucí.

Celkově nejasné a široce pojaté právní termíny a očividný posun na stranu práva na informace bez dostatečné ochrany práv dotčených subjektů, jichž se konkrétní

⁹⁵ Úř. věst. L 24, 29/1/2008, s. 8 – 29, směrnice Evropského parlamentu a Rady 2008/1/ES o integrované prevenci a omezování znečištění ze dne 15. ledna 2008.

informace týkají, jsou dle mého názoru největšími nedostatky citované Směrnice. Na druhou stranu je odbornými kruhy Směrnici vyčítána absence definice obchodního tajemství. Vyjadřují obavy, že si členské státy mohou vyložit koncept obchodního tajemství extenzivně a zahrnout do něj i jiné obchodní informace než ty, které by naplňovaly jeho obecné znaky, čímž zabrání přístupu k informacím. Jelikož se k definici obchodního tajemství staví evropské právo i judikatura Evropského soudního dvora zdrženlivě, je prozatím nutné akceptovat relevantní právní úpravu v jednotlivých členských státech.⁹⁶ Společný evropský trh by ale měl poskytovat podnikatelům záruky, že jejich obchodní tajemství bude podléhat ve všech zemích Evropské unie minimálnímu ochrannému standardu, a to nejen ve vztahu k právu na informace v oblasti životního prostředí. Jen dostatečná právní jistota může podnikatele přimět investovat či jinak rozšířit své aktivity i do jiných, např. méně vyspělých zemí Evropské unie.

4.4.3 Obchodní tajemství a právo na informace o životním prostředí v České republice

Česká republika je jedna z mála evropských zemí, která ve svém ústavním pořádku zakotvuje přímo právo na informace o životním prostředí.⁹⁷ Listina tak činí v čl. 35 odst. 2, kde stanoví, že „každý má právo na včasné a úplné informace o stavu životního prostředí a přírodních zdrojů.“ Dané právo a jeho omezení je nutno číst a interpretovat v podobném duchu jako obecné právo na informace. Státní orgány, v jejichž držení se informace nacházejí, jsou povinny přiměřeně informovat o své činnosti a omezit přístup k takovým informacím mohou opět jen na základě a v mezích zákona a v souladu s podmínkami, které Listina obecně stanoví pro jakékoliv omezení základních práv a svobod. Práva na informace o životním prostředí se lze domáhat jen na základě zákona (čl. 41 odst. 1 Listiny) a tím je zákon č. 123/1998 Sb., o právu na informace o životním prostředí. Příslušná norma zapracovává taktéž výše uvedenou směrnici 2003/4/EC o přístupu veřejnosti k informacím o životním prostředí, a to novelou uvedenou ve Sbírce zákonů pod č. 6/2006 Sb. Jak ale bude ukázáno dále, její

⁹⁶ HALLO, R. E. *Access To Environmental Information in Europe : the Implementation and the Implications of Directive 90/313/EEC*. Londýn : Kluwer Law International, 1996, s. 13.

⁹⁷ KUŽVART, P., PAZDERKA, S. *Právo na informace o životním prostředí : zákon č. 123/1998 Sb., o právu na informace o životním prostředí s komentářem a vzory podání, zákon č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím*. 2. rozš. vyd. Brno : Ekologický právní servis, 2000, s. 20.

implementaci z pohledu obchodního tajemství rozhodně nelze považovat za bezchybnou.

Jelikož je tento zákon postaven na stejných principech jako zákon o svobodném přístupu k informacím a v souvislosti s ním také musí být interpretován, svoji pozornost zaměřím hlavně na ochranu obchodního tajemství před jeho poskytnutím na základě žádosti o informaci o životním prostředí.

4.4.3.1 Obchodní tajemství jako obligatorní důvod k odepření přístupu k informacím o životním prostředí

Ačkoliv je zákon koncipován a vykládán v duchu zásady otevřenosti a transparentnosti, je vždy nutné chránit oprávněné zájmy i jiných osob, než jsou žadatelé o informace. Proto pokud dojde ke střetu mezi právem na informace o životním prostředí a obchodním tajemstvím, musí zákon tento sporný bod vyřešit a najít rovnováhu. V zákoně o přístupu k informacím o životním prostředí tak činí ustanovení § 8, kterým zákon taxativně zakotvuje obligatorní (odst. 1 a 2) a fakultativní (odst. 3) důvody pro omezení přístupu k informacím. Obchodní tajemství je na rozdíl od Směrnice zakotveno jako důvod *obligatorní povahy*. Vyplývá to z dikce § 8 odst. 1 písm. d) InfŽPZ, resp. z formulace: „*Odepřeno bude zpřístupnění informace, pokud je vylučují předpisy ... o ochraně obchodního tajemství.*“

Skutečnosti, které mají být chráněné institutem obchodního tajemství, musí splňovat všechny jeho základní znaky, jak jsou vymezeny v § 17 ObchZ a podnikatel je musí za obchodní tajemství výslovně a včas označit, tzn. nejpozději při předání informace povinnému subjektu a nikoliv ad hoc. Z judikatury k obecnému zákonu o svobodném přístupu k informacím a ze správního řádu vyplývá, že povinné subjekty jsou povinny zkoumat všechny tyto znaky. V tomto směru odkazují na výše uvedený doporučovaný postup povinných subjektů při zjišťování znaků a spolupráci s podnikatelem popsany v kapitole č. 4.3.2.

Jak jsem zmínila výše, citovaná Směrnice je postavena na principu povinného vážení zájmů a restriktivního výkladu důvodů k omezení přístupu k informacím. Výjimka obchodního tajemství je pouze důvodem fakultativním. Navíc nestanovuje žádné další povinnosti orgánů veřejné správy, které by se jakkoliv týkaly posuzování či ochrany obchodního tajemství. Implementaci Směrnice nelze považovat v žádném

případě za zdařilou. Zákon stále požaduje bezvýjimečně obligatorní odepření informace bez jakéhokoliv vyvažování zájmů. Nesoulad obou norem má za následek přímý účinek Směrnice a její přednost před právem vnitrostátním, což znamená, že povinné subjekty musí aplikovat také Směrnici a nikoliv pouze zákon.⁹⁸ Stejně platí i pro ostatní zákonem uváděné obligatorní důvody. Zatímco dosud bylo řešení střetu obchodního tajemství s právem na informace ponecháno zákonu, Směrnice nyní vkládá vzájemné poměrování a vyvažování zájmů do rukou orgánů veřejné správy, resp. povinných subjektů. Ačkoliv jsou povinny postupovat v souladu se Směrnicí a ustanovení vykládat eurokonformně, v praxi to znamená především vyšší míru správního uvážení, která může oslabit ochranu obchodního tajemství. Taková míra zákonem neupravené diskreční pravomoci, která nechala křehkou ochranu obchodního tajemství v rukách povinných orgánů, neposkytuje podnikatelům potřebnou právní jistotu. Na druhou stranu lze konstatovat, že doposud se povinné subjekty v praxi spíše uchýlovaly k opatrnějšímu postupu a informaci raději odepřely, než aby riskovaly obrannou reakcí podnikatele. I přesto není tato situace z hlediska právní úpravy ideální. Vyšší míra diskrece by měla být nejen upravena zákonem, ale také vyvážena dalšími opatřeními, které by zvýšily právní jistotu podnikatelů, že jejich obchodní tajemství nebude zveřejněno. Jako vzor by mohl posloužit německý zákon o přístupu k informacím o životním prostředí z roku 2005 (Umweltinformationsgesetz - UIG)⁹⁹, který v článku 9 zakotvuje povinnost povinných subjektů podnikatele vyslechnout a dát mu možnost prokázat svá tvrzení, že daná skutečnost splňuje znaky obchodního tajemství.¹⁰⁰ Pokud je úspěšný a veřejný zájem na poskytnutí informace nad zájmem na uchování obchodního tajemství nepřevažuje, povinný subjekt žádost s odkazem na obchodní tajemství odmítne. Podnikateli je také dána možnost udělit souhlas se zveřejněním. Podobná formulace byla navrhována i českými zákonodárci, leč nebyla přijata s tím, že by znamenala pro povinné subjekty enormní odpovědnost při správním uvážení. Dalším důvodem byly obavy z nárůstu možných sporů po zpřístupnění obchodního tajemství třetím osobám v rozporu s vůlí

⁹⁸ KORBEL, F. a kol. *Právo na informace. Komentář*. 2. aktual. a doplň. vyd. Praha : Linde Praha, 2005, s. 274-275.

⁹⁹ Umweltinformationsgesetz ze dne 22. prosince 2004, BGBl. I S. 3704. Dostupné online na http://www.gesetze-im-internet.de/bundesrecht/uig_2005/gesamt.pdf [navštíveno dne 18.5. 2010].

¹⁰⁰ KÁBELA, O. Trade and Business Secret versus Access to Environmental Information in the Practice of Federal Administrative Court of Germany. Brno : Právnická fakulta Univerzity Masarykovy v Brně, s. 3. Dostupné online na <http://www.law.muni.cz/edichni/dp08/files/pdf/financ/kabela.pdf> [navštíveno dne 19.5. 2010].

podnikatelů.¹⁰¹ Ačkoliv vnímám tento argument jako relevantní, dnes již v souvislosti se směrnicí 2003/4/ES neobstojí.

De lege ferenda tak navrhuji nejen uvést zákon a Směrnici v soulad, ale také zakotvení po vzoru německé legislativy možnosti povinného subjektu dotčeného podnikatele vyslechnout a dát mu možnost objasnit a prokázat existenci znaků obchodního tajemství, popř. udělit s poskytnutím informace souhlas i v případech, kdy veřejný zájem na poskytnutí informace nepřevažuje nad zájmem na ochranu obchodního tajemství. Jen tak by dle mého názoru byly splněny požadavky jak Směrnice, tak ochrany práv dotčených třetích osob, tj. podnikatelů.

4.4.3.2 Prolomení ochrany obchodního tajemství podle § 8 odst. 4 a odst. 9 zákona č. 123/1998 Sb.

Za určitých okolností veřejný zájem převažuje nad soukromým zájmem na utajení obchodního tajemství, a proto některé zákony omezují jeho ochranu, a tak nepřímo modifikují jeho definici podle § 17 ObchZ. Typickým příkladem je shora zmiňovaný § 9 odst. 2 InfZ. Taktéž zákon o právu na informace o životním prostředí vymezuje v § 8 odst. 4 tři důvody, díky kterým dochází k prolomení ochrany obchodního tajemství. Podnikatel musí počítat s tím, že takové informace nemohou ze zákona tvořit předmět obchodního tajemství, a tudíž není možné je před zveřejněním takto ochránit.

K prolomení ochrany postačí naplnění jediného důvodu z odstavce, kumulativní splnění všech není zákonem požadováno.¹⁰² Za porušení obchodního tajemství nelze považovat zpřístupnění informací takto označených, pokud:

- „a) se požadovaná informace týká působení provozní činnosti podnikatele na životní prostředí,*
- b) hrozí bezprostřední ohrožení lidského zdraví a životního prostředí,*
- c) požadovaná informace byla získána z prostředků z veřejných rozpočtů.“*

¹⁰¹ KUŽVART, P., PAZDERKA, S. *Právo na informace o životním prostředí : zákon č. 123/1998 Sb., o právu na informace o životním prostředí s komentářem a vzory podání, zákon č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím*. 2. rozš. vyd. Brno : Ekologický právní servis, 2000, s. 79.

¹⁰² Tamtéž, s. 87.

ad a) Provozní činnost není v českém právním řádu definována, ačkoliv ji kupříkladu používá občanský zákoník v § 420.¹⁰³ Zákon má na mysli zejména určitou organizovanou cílevědomou činnost podnikatele nebo věc používanou při jeho činnosti, u kterých dochází k výstupu a přenosu zejména znečišťujících látek do jednotlivých složek životního prostředí (např. nakládání s odpady, vypouštění látek do ovzduší nebo do povrchových vod, taktéž činnost, při které vzniká hluk, vibrace, pachy, kouř, stínění apod.). Žadatel zpravidla požaduje informaci o určitém množství těchto látek v životním prostředí nebo jejich působení, a to bez ohledu, zda jsou v souladu se zákonnými limity či žádné limity stanoveny nemají.¹⁰⁴

Ustanovení § 8 odst. 4 InfŽPZ se částečně překrývá s § 8 odst. 9 InfŽPZ, který byl do zákona zapracován v souvislosti se směrnicí 2003/4/EC o právu na informace o životním prostředí. Zákon stanoví, že pokud jde o žádost o poskytnutí informace o emisích vypouštěných nebo vyzařovaných do životního prostředí, nelze pro odepření zpřístupnění informace použít mj. důvod obchodního tajemství.

Emise jsou definovány v § 2 písm. c) zákona č. 76/2006 Sb., o integrované prevenci jako: „*přímé nebo nepřímé vypouštění látek, šíření vibrací a vyzařování hluku, tepla nebo jiných forem neionizujícího záření ze zařízení do životního prostředí.*“ Jejich vymezení koresponduje s rozsahem pojmu provozní činnosti, ale lze říci, že druhý jmenovaný termín může být širší. Nicméně zákon 123/1998 Sb. se o vysvětlení vzájemného vztahu ani nepokouší. Vzhledem k významu a hodnotě obchodního tajemství pro podnikatele by obě ustanovení měla být vymezena a formulována přesněji, popř. spojená v jedno.

ad b) Ohrožení lidského života, zdraví a životního prostředí má bezpochyby přednost před zájmem podnikatele na utajení obchodního tajemství. Zákon vyžaduje, aby toto ohrožení vyjmenovaných hodnot bylo kumulativní (spojka „a“) a bezprostřední. Ustanovení lze však aplikovat i v případě, že již nebezpečí ohrožení

¹⁰³ Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník.

¹⁰⁴ ŠTENGLOVÁ, I., DRÁPAL, L., PÚRY, F., KORBEL, F. *Obchodní tajemství. Praktická příručka.* Praha : Linde Praha, 2005, s. 139 ; KORBEL, F. a kol. *Právo na informace. Komentář.* 2. aktualiz. a doplň. vyd. Praha : Linde Praha, 2005, s. 282-283, 291.

pominulo. Pokud by byly dané hodnoty již poškozovány, logickým argumentem a *minori ad maius* lze dovést, že i takové informace musí být žadateli poskytnuty.¹⁰⁵

Nejčastěji půjde o situace definované jako havárie¹⁰⁶ (průmyslové, radiační, ekologické), různé poruchy, nehody nebo živelné pohromy.

ad c) Posledně jmenovaným důvodem k prolomení ochrany obchodního tajemství je, že informace byla získána z prostředků z veřejných rozpočtů. Mezi veřejné rozpočty lze zařadit státní rozpočet, rozpočty územních samosprávných celků, státních fondů či fondy Evropské unie, tj. fondy strukturální a Fond soudržnosti. Na rozdíl od dikce § 9 odst. 2 InfZ, který požaduje zveřejnění informace o rozsahu a příjemci veřejných prostředků, jde o pojetí mnohem širší a obecnější, což podstatným způsobem zužuje rozsah skutečností chráněných obchodním tajemstvím. Zahrnuje všechny informace, které byly i z části financované z veřejných rozpočtů, např. projektové dokumentace, znalecké posudky, finanční analýzy apod. Nikoliv tedy úplně veškeré informace, které má povinný subjekt k dispozici. Teorie¹⁰⁷ rozlišuje tři kategorie informací.

První z nich jsou informace získané z prostředků přímo určených zákony o rozpočtových pravidlech (tj. zákon č. 218/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech a zákon č. 250/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů). Může jít o dotace a návratné finanční výpomoci podnikatelským subjektům, územním samosprávným celkům k jiným než podnikatelským účelům, dotace občanským sdružením nebo příspěvky politickým stranám. Kupříkladu informace o obdržení státní dotace by mohla být považována za skutečnost obchodní povahy související s podnikem, která má skutečnou materiální hodnotu a není v obchodních kruzích běžně dostupná, ale podnikatel ji nemůže utajit, jelikož dotace pochází z veřejných prostředků.

¹⁰⁵ KUŽVART, P., PAZDERKA, S. *Právo na informace o životním prostředí : zákon č. 123/1998 Sb., o právu na informace o životním prostředí s komentářem a vzory podání, zákon č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím*. 2. rozš. vyd. Brno : Ekologický právní servis, 2000, s. 88-89.

¹⁰⁶ Srovnej např. zákon č. 353/1999 Sb., o prevenci závažných havárií způsobených vybranými chemickými látkami a chemickými přípravky nebo zákon č. 18/1997 Sb., atomový zákon.

¹⁰⁷ Například ŠTENGLOVÁ, I., DRÁPAL, L., PÚRY, F., KORBEL, F. *Obchodní tajemství. Praktická příručka*. Praha : Linde Praha, 2005, s. 139 ; KORBEL, F. a kol. *Právo na informace. Komentář*. 2. aktualiz. a doplň. vyd. Praha : Linde Praha, 2005, s. 136.

Obce a kraje mohou vynakládat veřejné prostředky v souladu s § 9 a 10 zákona č. 218/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů na vlastní činnost v samostatné působnosti, např. za účelem péče o vlastní majetek a rozvoj.

Druhá kategorie se týká informací o životním prostředí v rámci závazkových vztahů mezi státem nebo územním samosprávným celkem a soukromoprávní osobou. V praxi se jedná nejčastěji o smlouvy uzavřené podle zákona č. 137/2006 Sb., o veřejných zakázkách nebo o smlouvy, na základě kterých podnikatel plní úkoly v oblasti péče o životní prostředí, např. nakládání s odpady obce, provoz a údržba vodovodů a kanalizace apod.¹⁰⁸

Poslední kategorií jsou informace získané z veřejných prostředků dle zvláštních zákonů. Tím byl především dnes již zrušený zákon č. 17/1991 Sb., o fondu národního majetku, jelikož jeho veřejný rozpočet nebyl považován za rozpočet státní. Nyní se podobná úprava v českém právním řádu nevyskytuje.

Ačkoliv Směrnice 2003/4/ES kromě shora zmiňovaných informací o emisích žádné další konkrétní omezení obchodního tajemství neuvádí, je jasné že důvody uvedené v § 8 odst. 4 InfŽPZ lze podřadit pod veřejný zájem na poskytnutí informace, kterým má povinný subjekt obligatorně poměřovat právo podnikatele na obchodní tajemství. Citované ustanovení v rozporu přímo se Směrnicí není. Jak jsem již ale uvedla, základním účelem a cílem Směrnice je maximální otevřenost a umožnění přístupu k environmentálním informacím. Tomu odpovídá i pojem veřejný zájem, jehož obsah může být velmi široký. Třebaže není nikde definován, musí být v individuálním případě a za konkrétních okolností, v čase a prostoru povinným subjektem vymezen a řádně odůvodněn. V případě, že bude zákon uveden do souladu se Směrnicí, výše uvedené důvody k prolomení obchodního tajemství již nebude potřeba v zákoně přímo vyjmenovávat a budou tak podřazeny pod souhrnný pojem „veřejný zájem.“ To by však pro podnikatele mohlo znamenat snížení právní jistoty. De lege ferenda bych tak navrhovala uvést u termínu veřejný zájem alespoň příkladný výčet společensky významných hodnot, které by byly důvodem pro zpřístupnění informace jinak chráněné obchodním tajemstvím. Pro podnikatele by to znamenalo vyšší možnost předvídat

¹⁰⁸ ŠTENGLOVÁ, I., DRÁPAL, L., PÚRY, F., KORBEL, F. *Obchodní tajemství. Praktická příručka* Praha : Linde Praha, 2005, s. 139-140.

výsledek postupu povinného orgánu, zda-li obchodní tajemství bude třetí osobě poskytnuto či nikoliv.

5. Závěr

Koncept obchodního tajemství bezpochyby zaujímá nezastupitelné místo v ochraně citlivých obchodních informací. Jeho hlavní výhodou je neformálnost a možnost obsáhnout široké rozpětí chráněných skutečností a souvisejících práv. Nevýhodou jsou naopak mnohdy vysoké náklady na zajištění utajení. Základní podmínkou zákonné ochrany je ale vždy naplnění všech objektivních a subjektivních znaků stanovených právní normou. Jen tak se může podnikatel dovolat ochrany obchodního tajemství při jeho porušení nebo ohrožení.

Ačkoliv ochrana nabývá absolutní povahy, vyskytují se v právu určité zákonem upravené situace, při kterých je prolomena. Jedná se buď o zúžení rozsahu chráněných skutečností zvláštními zákony nebo omezení obchodního tajemství na základě jiného práva či důležitého veřejného zájmu. Jedním z takových práv je právo na informace, resp. právo na přístup k informacím v držení orgánů veřejné moci.

Česká právní úprava chrání obchodní tajemství před zveřejněním na základě žádosti o informaci tak, že jej považuje za obligatorní důvod k jejímu odmítnutí. Podmínkou je naplnění všech znaků v souladu s § 17 ObchZ a především projev vůle podnikatele uchovat dané skutečnosti v tajnosti, tj. označit je při jejich předávání povinnému subjektu za obchodní tajemství. Dosavadní judikatura vyžaduje, aby tyto podmínky byly povinným subjektem aktivně prozkoumány.

Za největší rizika pro ochranu obchodního tajemství v oblasti zpřístupňování informací v držení povinných subjektů můžeme považovat nesprávné zhodnocení jeho znaků, nedostatečnou spolupráci povinného subjektu s dotčeným podnikatelem při jejich prokazování či chybné posouzení celkového rozsahu zpřístupňované informace na úkor obchodního tajemství. Situace je o dost složitější, pokud podnikatel vstupuje s povinným subjektem do soukromoprávního vztahu. Povinný subjekt ani v tomto případě neztrácí své veřejnoprávní postavení a podnikatel musí počítat s tím, že některé informace, které by jinak byly předmětem obchodního tajemství, v takovém vztahu nemohou být chráněny. Jedná se především o údaje týkající se vynakládání veřejných prostředků (např. údaje o ceně, příjemci, rámcová informace o předmětu plnění apod.).

Dalšími výjimkami, které ochranu obchodního tajemství prolamují jsou při poskytování informací o životním prostředí také údaje o působení provozní činnosti,

resp. o emisích, a informace o skutečnostech, které mohou ohrozit lidské zdraví a životní prostředí. Zákony upravující přístup k informacím zužují těmito výjimkami rozsah skutečností, které mohou být obchodním tajemstvím chráněny.

Na první pohled je patrné, že takto pojatá ochrana obchodního tajemství se zásadně liší od koncepce uznávané v mezinárodněprávních normách a v právu Evropské unie, které obchodní tajemství považují pouze za důvod fakultativní povahy a navíc zakotvují povinné poměrování veřejného zájmu na zpřístupnění informace a soukromého zájmu podnikatele na utajení obchodního tajemství. Stejný model je vyžadován komunitárním právem pro oblast poskytování informací o životním prostředí. Česká legislativa však dosud nedokázala toto pojetí do zákonné úpravy správně implementovat. Celá koncepce je postavena na vyšší míře správního uvážení, které však snižuje z pohledu podnikatele právní jistotu v ochranu obchodního tajemství a možnost předvídat rozhodnutí orgánu veřejné moci. De lege ferenda bych doporučila po vzoru německé legislativy zakotvení dalších požadavků, které by zvyšovaly možnosti ochrany obchodního tajemství před zveřejněním, např. povinnost orgánů veřejné správy podnikatele informovat o podání žádosti, možnost s ním spolupracovat při dokazování znaků obchodního tajemství, popř. zakotvit právo podnikatele udělit souhlas s jeho předáním žadateli. Administrativní i časová náročnost tohoto postupu bude ve složitějších případech vyvážena omezením rizika nezákonného zveřejnění obchodního tajemství a tím možnosti následné újmy.

Seznam použité literatury

Monografie:

- BREJCHA, A. *Právo na informace a povinnost mlčenlivosti v českém právním řádu*. Praha : Codex Bohemia, 1998.
- BRIER, L., SIMENSKI, M. *Intellectual Property Assets in Mergers and Aquisitions*. New York : John Wiley & Sons, Inc., 1.6/1.7/1.8.
- CRAIG, P. P., DE BURCA, G. *EU Law : text, cases and materials*. 4. vyd. Oxford : Oxford University Press, 2004.
- ČADA, K. *Obchodní tajemství a know-how*. 1. vyd. Praha : Úřad průmyslového vlastnictví, 1997.
- DĚDIČ, J. a kol. *Komentář k obchodnímu zákoníku*. 1. vyd. Praha : Polygon, 2002.
- ELIÁŠ, K. *Kurs obchodního práva. Úvodní a obecná část. Soutěžní právo*. 1. vyd. Praha : C. H. Beck, 1995.
- ELIÁŠ, K., BEJČEK, J., HAJN, P., JEŽEK, J. a kol. *Kurs obchodního práva. Úvodní a obecná část. Soutěžní právo*. 5. vyd. Praha : C. H. Beck, 2007.
- ELIÁŠ, K., DVOŘÁK, T. a kol. *Obchodní zákoník. Praktické poznámkové vydání s výběrem z judikatury od roku 1990*. 5. přeprac. a rozš. vyd. Praha : Linde Praha, 2006.
- HAJN, P. *Právo nekalé soutěže*. Brno : Právnická fakulta Masarykovy univerzity v Brně, 1994.
- HAJN, P. *Soutěžní chování a právo proti nekalé soutěži*. 1. vyd. Brno : Masarykova univerzita v Brně, 2000.
- HALLO, R. E. *Access To Environmental Information in Europe. The Implementation and the Implications of Directive 90/313/EEC*. Londýn : Kluwer Law International, 1996.
- HENDRYCH, D. a kol. *Správní právo : obecná část*. 7. vyd. Praha : C. H. Beck, 2009.
- JANS, J. H., VEDDER, H. H. B. *European Environmental Law*. 3. vyd. Groningen : Europa Law Publishing, 2008.
- JEMELKA, L., PONDĚLÍČKOVÁ, L., BOHADLO, D. *Správní řád : komentář*. 2. vyd. Praha : C. H. Beck, 2009.
- KADEČKA, S., KLIKOVÁ, A., a kol. *Nový správní řád a místní samospráva*. Brno : Masarykova univerzita, 2006
- KORBEL, F. a kol. *Právo na informace. Komentář*. 2. vyd. Praha : Linde Praha, 2005.
- KOTÁSEK, J., POKORNÁ, J., RABAN, P. a kol. *Kurs obchodního práva. Právo cenných papírů*. 4. vyd. Praha : C. H. Beck, 2005.
- KOTÁSEK, J. *Ochrana vnitřních informací*. 1. vyd. Brno : Tribun EU, 2008.
- LEDERMAN, E., SHAPIRA, R. *Law, Information and Information Technology*. The Hague : Kluwer Law International, 2001.

KUŽVART, P., PAZDERKA, S. *Právo na informace o životním prostředí : zákon č. 123/1998 Sb., o právu na informace o životním prostředí s komentářem a vzory podání, zákon č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím*. 2. rozš. vyd. Brno : Ekologický právní servis, 2000.

KUŽÍLEK, O., ŽANTOVSKÝ, M. *Svoboda informací : svobodný přístup k informacím v právním řádu České republiky*. Praha : Linde Praha, 2002.

MOTZKE, R., PODSKALSKÁ, S. *Aarhuská úmluva ve správní a soudní praxi*. Praha : Ministerstvo životního prostředí, 2007.

MUNKOVÁ, J., SVOBODA, P., KINDL, J. *Soutěžní právo*. 1. vyd. Praha : C. H. Beck, 2006.

PAVLÍČEK, V. a kol. *Ústava a ústavní řád České republiky. Komentář. Díl 2, Práva a svobody*. 2. dopl. a podstatně rozš. vyd. Praha : Linde Praha, 2002.

PEERS, S., WARD, A. *The EU Charter of Fundamental Rights, Politics, Law and Policy. Essays in European Law*. Oxford : Hart Publishing, 2004.

PELIKÁNOVÁ, I. *Komentář k obchodnímu zákoníku : (s přihlédnutím k evropskému právu)*. Díl 1. § 1-55. 4. aktual. vyd. Praha : Aspi Publishing, 2004.

RODRYČOVÁ, D., STAŠA, P. *Bezpečnost informací jako podmínka prosperity firmy*. Praha : GRADA Publishing, 2000.

ŘEZNÍČKOVÁ, M. *Franchising : Podnikání pod cizím jménem*. 2. vyd. Praha : C. H. Beck, 2004.

STOLK, P. J., TUNOVIC, A., KRANENBORG, H. *Transparency in Europe II*. The Hague : Ministry of the Interior and Kingdom Relations, 2004.

ŠTENGLOVÁ, I., DRÁPAL, L., PÚRY, F., KORBEL, F. *Obchodní tajemství. Praktická příručka*. Praha : Linde Praha, 2005.

ŠTEGLOVÁ, I., PLÍVA, S., TOMSA, M. a kol. *Obchodní zákoník. Komentář*. 12. vyd. Praha : C. H. Beck 2009.

TÜRK, A. H. *Judicial Review in EU Law*. Cheltenham, UK : Edward Elgar Publishing Ltd., 2009.

Články:

ALTARAS, D. The Environmental Information Regulations 2004 - an update. *Journal of Planning & Environment Law*, 2010, č. 10, s. 310-320.

BARTÍK, V., JANEČKOVÁ, E. Nahlížení do správních spisů a svobodný přístup k informacím. *Právní rádce*, 2010. Dostupné online na http://pravnicaradce.ihned.cz/c4-10077470-39116780-F00000_d-nahlizeni-do-spravnich-spisu-a-svobodny-pristup-k-informacim [navštíveno dne 21.5. 2010].

BIRTLES, W. A. Right to Know : the Environmental Information Regulations 1992. *Journal of Planning & Environment Law*, 1993, č. 7, s. 615-626.

BUGDAHN, S. Of Europeanization and Domestication : the Implementation of the Environmental Information Directive in Ireland, Great Britain and Germany. *Journal of European Public Policy*, 2005, č. 12: 1, s. 177-199.

COPPEL, P. Environmental Information : the new regime. *Journal of Planning & Environmental Law*, 2005, č. 1, s. 16-17.

DAVIS, R. W. The Environmental Information Regulations 2004 : Limiting Exceptions, Widening Definitions and Increasing Access to Information. *Environmental Law Review*, 2006, č. 8, s. 53-54.

DE ABREAU FERREIRA, S. Case Law Analysis. The Fundamental Right of Access to Environmental Information in the EC : A Critical Analysis of WWF-EPO v. Council. *Journal of Environmental Law*, 2007, č. 19, s. 399 a násl.

European Code of Ethics for Franchising. Dostupné online na http://www.eff-franchise.com/IMG/article_PDF/article_a13.pdf [navštíveno dne 1.4. 2010].

Exceptions, Detailed Guidance on the Environmental Information Regulations. Dostupné online na <http://www.defra.gov.uk/corporate/policy/opengov/eir/guidance/full-guidance/pdf/Guidance-7.pdf> [navštíveno dne 21.3. 2010].

HALLIGAN, M. R. ESQ. International Protection of Trade Secrets, 1995. Dostupné online na <http://tradesecrethomepage.com/intern.html> [navštíveno dne 13.3. 2010].

HARWOOD, R. Request for access to database containing environmental information refused. *Journal of Planning & Environment Law*, 2001, č. 2.

JIRÁSEK, J. Application of the Charter of Fundamental Rights of the EU in the United Kingdom and Poland according to the Lisbon Treaty. Brno : Faculty of Law, Masaryk University. Dostupné online na http://www.law.muni.cz/edicni/sborniky/cofola2008/files/pdf/evropa/jirasek_jan.pdf [navštíveno dne 14. 4. 2010].

KÁBELA, O. Trade and Business Secret versus Access to Environmental Information in the practice of Federal Administrative Court of Germany. Brno : Právnická fakulta Univerzity Masarykovy v Brně. Dostupné online na <http://www.law.muni.cz/edicni/dp08/files/pdf/financ/kabela.pdf> [navštíveno dne 19.5. 2010].

Komise pro cenné papíry. Jak zacházet s vnitřními informacemi? Zveřejňování vnitřních informací veřejnou správou v České republice ve vztahu ke kapitálovému trhu. Dostupné online na http://www.cnb.cz/export/CZ/Kapitalovy_trh_podle_temat/Obchodovani_s_cennymi_papiry [navštíveno dne 5. 4. 2010].

Komise pro cenné papíry. K některým otázkám týkajících se nakládání s důvěrnými informacemi ve smyslu ustanovení § 81 zákona o cenných papírech. KM 8/2003. Listopad, 2003. Dostupné online na http://www.sec.cz/export/CZ/Informace_profesionalum/Verejna_diskuze/get_dms_file.do?FileId=2275 [navštíveno dne 19.4. 2010].

KOTÁSEK, J. Prevence před zneužitím vnitřních informací (insider trading) v českém právu - vybrané otázky. *Evropské finanční systémy*. Brno : Masarykova univerzita v Brně, 2008, s. 265-270.

LISSE, L. Know-how v českém právním řádu, *Právní rozhledy*, 2003, č. 10, s. 503 a násl. Dostupné online na http://www.ipravnik.cz/cz/clanky/obchodnipravo/ap_7/pd_1/art_3727/rbsearchsource_articles/txtexpresion_zneu%C5%BEit%C3%AD/detail.aspx [navštíveno dne 18.4. 2010].

MAGRI, K. A. International Aspects of Trade Secrets Law. MBSS, 1998. Dostupné online na http://www.tradesecretsblog.info/2008/09/international_aspects_of_trade.html [navštíveno dne 13.3. 2010].

McCRACKEN, R., JONES, G. The Aarhus Convention. *Journal of Planning & Environment Law*. 2003, č. 7, s. 802-811.

NETOLICKÝ, M. Obchodní tajemství nebo veřejná informace o společnosti založené obcí?. *Obce a finance*, Praha : TRIADA , vol. XIII, č. 1, 2. Dostupné online na <http://www.muni.cz/press/research/publications/760931> [navštíveno dne 13.5. 2010].

Obchodní tajemství, § 9 zákona o svobodném přístupu k informacím. Ústav práva a právní vědy. Dostupné online na www.ustavprava.cz/files/pravo-na-informace/obchodni_tajemstvi.pdf [navštíveno dne 13.6. 2010].

REMEŠOVÁ, L. Ochrana obchodního tajemství a know-how v SRN. *Obchodní právo : Časopis pro obchodně-právní praxi*, 2005, č. 11. s. 13-19.

RYALL, A. Implementation of the Aarhus Convention through Community Environmental Law. *Environmental Review*, 2004, č. 6, s. 274-277.

SYNKOVÁ, A. Lisabonská smlouva a další rozvoj oblasti justiční spolupráce ve věcech trestních v Evropské unii?. Praha : Ministerstvo zahraničních věcí, 2008. Dostupné online na <http://www.mvcr.cz/clanek/lisabonska-smlouva-a-dalsi-rozvoj-oblasti-justicni-spoluprace-ve-vecich-trestnich-v-evropske-unii.aspx> [navštíveno dne 1.6. 2010].

Přístup k informacím stále s problémy. Tiskové zprávy 2010. Veřejný ochránce práv, 2009. Dostupné online na [http://www.ochrance.cz/tiskove-zpravy/tiskove-zpravy-2010/?tx_ttnews\[tt_news\]=101484&cH ash=9fd4dc08a944b53e32f28f0ca5af12bb](http://www.ochrance.cz/tiskove-zpravy/tiskove-zpravy-2010/?tx_ttnews[tt_news]=101484&cH ash=9fd4dc08a944b53e32f28f0ca5af12bb) [navštíveno dne 1.5. 2010].

WAELEBROECK, D., SPECKER, A. Freedom of environmental information in the EU - confidential business information for free?. *Ashurst Brussels*, 2006, listopad/prosinec. Dostupné online na www.ashurst.com/doc.aspx%3Fid_Content=2711 [navštíveno dne 5.3. 2010].

WAITE, A. The Request for Environmental Law Equilibrium. *Environmental Review*, 2005, č. 7, s. 34-62.

Informační zdroje z internetu:

<http://eur-lex.europa.eu> [navštíveno dne 1.7. 2010].
<http://pravniradce.ihned.cz> [navštíveno dne 21.5. 2010].
<http://tradesecretshomepage.com> [navštíveno dne 15.3. 2010].
<http://www.concourt.cz> [navštíveno dne 1.7. 2010].
<http://www.cnb.cz> [navštíveno dne 19.4. 2010].
<http://www.defra.gov.uk> [navštíveno dne 21.3. 2010].
<http://www.echr.coe.int> [navštíveno dne 10.4. 2010].
<http://www.freedominfo.org/regions/europe> [navštíveno dne 1.7. 2010].
<http://www.ifranchising.cz/franchising.php> [navštíveno dne 18.4. 2010].
<http://www.ipravnik.cz> [navštíveno dne 18.4. 2010].
<http://www.nssoud.cz> [navštíveno dne 1.8. 2010].
<http://www.ochrance.cz> [navštíveno dne 1.5. 2010].
<http://www.tradesecretsblog.info> [navštíveno dne 13.3. 2010].

Zákony:

Ústavní zákon č. 23/1991 Sb., kterým se uvozuje LISTINA ZÁKLADNÍCH PRÁV A SVOBOD jako ústavní zákon Federálního shromáždění České a Slovenské Federativní republiky.
Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky.
Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník.
Zákon č. 527/1990 Sb., o vynálezech a zlepšovacích návrzích.
Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník.
Zákon č. 151/1997 Sb., o oceňování majetku a o změně některých zákonů.
Zákon č. 123/1998 Sb., o právu na informace o životním prostředí.
Zákon č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím.
Zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon).
Zákon č. 129/2000 Sb., zákon o krajích (krajské zřízení).

Zákon č. 207/2000 Sb., o ochraně průmyslových vzorů o ochraně průmyslových vzorů a o změně zákona č. 527/1990 Sb., o vynálezech, průmyslových vzorech a zlepšovacích návrzích, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 527/1990 Sb., o vynálezech, průmyslových vzorech a zlepšovacích návrzích, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 218/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech a o změně některých souvisejících zákonů (rozpočtová pravidla).

Zákon 250/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů.

Zákon č. 128/2000 Sb., zákon o obcích (obecní zřízení).

Zákon č. 76/2002 Sb., o integrované prevenci.

Zákon č. 320/2001 Sb., o finanční kontrole ve veřejné správě a o změně některých zákonů (zákon o finanční kontrole).

Zákon č. 78/2004 Sb., o nakládání s geneticky modifikovanými organismy a genetickými produkty.

Zákon č. 256/2004 Sb., o podnikání na kapitálovém trhu.

Zákon č. 326/2004 Sb., o rostlinolékařské péči a o změně některých souvisejících zákonů.

Zákon č. 500/2004 Sb., správní řád.

Zákon č. 137/2006 Sb., o veřejných zakázkách.

Vyhláška MZV č. 120/1970 Sb., o Mezinárodním paktu o občanských a politických právech a Mezinárodním paktu o hospodářských, sociálních a kulturních právech.

Sdělení FMZV č. 209/1992 Sb., o Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod.

Sdělení MZV č. 124/2004 Sb.m.s., o Úmluvě o přístupu k informacím, účasti veřejnosti na rozhodování a přístupu k právní ochraně v otázkách životního prostředí

Evropské právo:

Úř. věst. C 306, Lisabonská smlouva pozměňující Smlouvu o Evropské unii a Smlouvu o založení Evropského společenství, podepsaná v Lisabonu dne 13. prosince 2007.

Úř. věst. C 83, Listina základních práv Evropské unie ze dne 30.3.2010.

Úř. věst. L 145, 31/05/2001, s. 0043 – 0048, nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) 1049/2001 o přístupu veřejnosti k dokumentům Evropského parlamentu, Rady a Komise ze dne 30. května 2001.

Úř. věst. L 264, 25/9/2006, s. 13 – 19, nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) 1367/2006 o použití ustanovení Aarhuské úmluvy o přístupu k informacím, účasti veřejnosti na rozhodování a přístupu k právní ochraně v záležitostech životního prostředí na orgány a subjekty Společenství ze dne 6. září 2006.

Úř. věst. L 001, 04/01/2003, s. 0001 – 0025, nařízení 1/2003 o provádění pravidel hospodářské soutěže stanovených v člancích 81 a 82 Smlouvy ze dne 16. prosince 2002.

Úř. věst. 13, 21/2/1962, s. 204 – 211, nařízení 17/62 První nařízení, kterým se provádějí články 85 a 86 Smlouvy ze dne 6. prosince 1962.

Úř. věst. L 345, 31/12/2003, s. 0090 – 0096, směrnice Evropského parlamentu a Rady 2003/98/ES o opakovaném použití informací veřejného sektoru ze dne 17. listopadu 2003.

Úř. věst. L 158, 23/6/1990, s. 56 – 58, směrnice 90/313/EC o přístupu k informacím o životním prostředí ze dne 7. června 1990.

Úř. věst. L 24, 29/1/2008, s. 8 – 29, směrnice Evropského parlamentu a Rady 2008/1/ES o integrované prevenci a omezování znečištění ze dne 15. ledna 2008.

Úř. věst. L 41, 14/2/2003, s. 26 – 32, směrnice Evropského parlamentu a Rady 2003/4/ES o přístupu veřejnosti k informacím o životním prostředí a o zrušení směrnice Rady 90/313/EHS ze dne 28. ledna 2003.

KOM/2008/0229 konečném znění – COD 2008/0090, návrh nařízení Evropského Parlamentu a Rady o přístupu veřejnosti k dokumentům Evropského parlamentu, Rady a Komise.

Soudní rozhodnutí:

Evropský soud pro lidská práva ve Štrasburku:

Rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ve věci Leander proti Švédsku ze dne 26. března 1987, věc č. 9248/81.

Rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ve věci Loiseau proti Francii ze dne 28. září 2004, věc č. 46809/99.

Rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ve věci Sdružení Jihočeské Matky proti České republice ze dne 10. července 2006, věc č. 19101/03.

Evropský soudní dvůr:

Rozsudek Evropského soudního dvora ze dne 24. června 1986 ve věci Akzo Chemie BV a Akzo Chemie UK Ltd. proti Komisi, věc č. 53/85, Sbírka rozhodnutí 1986, s. 01965.

Rozsudek Evropského soudního dvora ze dne 9. září 1999 ve věci Komise proti Německu, věc č. C-217/97, Sbírka rozhodnutí 1999, s. I-05087.

Rozsudek Evropského soudního dvora ze dne 4. listopadu 2000 ve věci Nizozemí proti Radě, věc č. C-369/00, Sbírka rozhodnutí, s. II-00851.

Rozsudek Evropského soudního dvora ze dne ve věci Komise proti Francouzské republice, věc č. C-233/00, Sbírka rozhodnutí 2003, s. I-06625.

Rozsudek Evropského soudního dvora ze dne 22. ledna 2004 ve věci Olli Matilla proti Radě a Komisi, věc č. C-353/01 P, Sbírka rozhodnutí 2004, s. I-01073.

Rozhodnutí Soudu prvního stupně ze dne 18. září 1996 ve věci Postbank NV proti Komisi, věc č. T-353/94, Sbírka rozhodnutí 1996, s. II-00921.

Rozsudek Soudu prvního stupně ze dne 5. března 1997 ve věci WWF UK (World Wide Fund for Nature) proti Komisi, věc č. T-105/95, Sbírka rozhodnutí 1997, s. II-00313.

Rozsudek Soudu prvního stupně ze dne 6. dubna 2000 ve věci Aldo Kuijer proti Radě, věc č. T-188/98, Sbírka rozhodnutí 2000, s. II-01959.

Rozsudek Soudu prvního stupně ze dne 17. září 2007 ve věci Microsoft Corp. proti Komisi, věc č. T-201/04, Sbírka rozhodnutí 2007, s. II-03601.

Ústavní soud ČR:

Nález Ústavního soudu ze dne 27. února 2003, sp. zn. III. ÚS 686/02 publikovaném ve Sbírce nálezů a usnesení Ústavního soudu, svazek č. 29, nález č. 30 na s. 257.

Nejvyšší správní soud ČR:

Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 27. ledna 2004, čj. 5 A 158/2001 – 100.

Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 27. února 2004, čj. 6 A 136/2002 – 35.

Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 9. prosince 2004, čj. 7 A 118/2002 – 37.

Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 28. března 2006, čj. 8 As 34/2005 – 76.

Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 18. července 2006, čj. 1 Ao 1/2006 – 74.

Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 31. července 2006, čj. A 2/2003 – 73.

Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 16. května 2007, čj. 3 Ads 33/2006 – 57.

Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 23. října 2007, čj. 2 As 27/2007 – 87.

Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 27. března 2008, čj. 7 As 24/2007 – 106.

Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 7. května 2008, čj. 1 As 17/2008 – 67.

Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 13. srpna 2008, čj. 2 As 38/2007 – 78.

Ostatní soudní rozhodnutí:

Rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 25. května 2001, sp. zn. 31 Ca 189/2000. In KORBEL, F. a kol. *Právo na informace. Komentář*. 2. vyd. Praha : Linde Praha, 2005, s. 121.

Rozsudek Vrchního soudu v Olomouci ze dne 30. srpna 1999, sp. zn. 2 A 4/1999, publikovaný v Soudní judikatuře ve věcech správních, 1999, s. 543. In ŠTENGLOVÁ, I., DRÁPAL, L., PÚRY, F., KORBEL, F. *Obchodní tajemství. Praktická příručka*. Praha : Linde Praha, 2005, s. 97.

Summary

Trade secret (subject and protection)

Information plays significant role in international, regional and local business and keeping important business and industrial information in secrecy represents crucial point in many companies. This thesis is focused on the legal institute - trade secret according to relevant international, European and Czech law. The importance of trade secret has raising tendency and it deserves an attention of legislators in all states.

The first chapter is dedicated to legal characteristics in international and Czech law and to the definition of the trade secret in accordance with s. 17 Act. No. 513/1991 Coll., Business Code. All information which is defined as the trade secret has to meet legal conditions, e.g. they must contain objective and subjective characteristics. Trade secret represents broad concept of information and rights. Nobody may jeopardize or violate the right of the trade secret. It is fully up to entrepreneur to treat with his/her trade secret in compliance with his/her will.

The next chapter includes the legal analysis on a mutual relationship between the trade secret and alike legal institutes such as know-how, confidential information and internal information.

Although the most important provisions about the protection of trade secrets are incorporated in the Business Code, especially in the provisions regarding unfair competition, we can find many other rules in almost all branches of law. The main objective of the thesis is to analyze trade secret in relationship with fundamental human right – freedom of information. This freedom represents the important right for everyone to get information from state authorities. It is closely connected with the principles of transparency and openness of their activities. But this right is not absolute and sometimes it happens that it collides with other rights –the right of entrepreneur to protect a special kind of information as trade secret. It is considered as important exception from the information freedom and it must be interpreted restrictively in contrast with the extensive construction of the information freedom.

We can divide this right into two categories: right to general information and right to environmental information. Especially the latter one belongs to sphere of

international and European law. The thesis describes the process of assessing of the mutual relationship within administrative discretion of relevant European and national authorities and institutions. Whilst institutions and organs of European Union use obligatory consideration and balancing of public and private interests (trade secret), the Czech law demands obligatory refusal of disclosure of the information in case of occurrence of trade secret in the requested information. This is the main difference and it is now highlighted by incorrect implementation of the directive 2003/4/EC on public access to environmental information into Czech legal order.

Another problem arises from the assessing of the extent of provided information and whether there could be any reason to disclose the information even though it is protected by the trade secret. Protection of human health and environment, transparent providing with state financial resources and funds can be included among these reasons.

When we look at the trade secret concept more closely we can observe that it is complicated institute that hides many intricacies, especially in connection with freedom of information. Proper and right balancing of the interests are for protection of the trade secret very important. Because the disclosure of the trade secret is able to cause significant harm to entrepreneur, the state authorities should be careful within the process of disclosing information, otherwise they can be sued for damages.

Klíčová slova/ Key words

Obchodní tajemství, právo na informace, právo na informace o životním prostředí

Trade secret, freedom of information, freedom of environmental information